

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

VET @ HOME

*Пилотиране на виртуални практически обучения за ПОО по
кулинарни изкуства*

**Пътна карта за интегриране на
резултатите от практическото
обучение в дистанционен режим
в квалификацията за ПОО**

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

Съдържание

Списък на абривиатурите.....	3
I. Предговор.....	4
II. Предистория на проекта.....	4
III. Методология за изследването и разработване на пътната карта.....	6
IV. Дигиталната трансформация в ПОО в европейски контекст.....	6
V. Доклади по държави с основните констатации и заключения.....	8
България	8
Испания	25
Португалия	34
Северна Македония	55
Хърватия	74
VI. Заключение.....	82

Това произведение е лицензирано под международен лиценз Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

@ Copyright 2023 Партньори на проекта VET@HOME

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

Списък на абривиатурите

AVETAЕ (ASOO/AVITAE)	Национална агенция за ПОО на Хърватия / Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
ЕК	Европейска комисия
ЕКР	Европейска квалификационна рамка
ESCO класификация	Класификация на европейските умения, компетенции и професии
ЕС	Европейски съюз
F&B	Храни и напитки
НКР	Национална квалификационна рамка
R&D	Изследователска и развойна дейност / Research and Development
ПОО	Професионално образование и обучение
VET@HOME	Проект "Пилотиране на виртуални практически обучения за ПОО в областта на кулинарните изкуства", Реф. No. 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

I. Предговор

Представеният документ (Пътна карта за интегриране на резултатите от практическото обучение в дистанционен режим в квалификациите за ПОО – „Пътната карта“) е разработен в рамките на проект „**VET@HOME - Пилотиране на виртуални практически обучения за ПОО по кулинарни изкуства**“, Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185, финансиран по програма Еразъм+, Ключово действие: Сътрудничество за иновации и обмен на добри практики.

II. Предистория на проекта

VET@HOME е предназначен да подсили способността на институциите за професионално образование и обучение (ПОО) да предоставят висококачествено, приобщаващо дигитално образование в кулинарните изкуства, адаптирано към стандартите за работа след COVID-19 в индустрията за храните и напитките.

Идеята за проекта дойде в отговор на промените в образователния и учебния процес, наложени от пандемията в световен мащаб. Основното предизвикателство в сектора на ПОО за всички доставчици на образование и обучение беше свързано със спешната необходимост от адаптиране на присъственото обучение и обучението в класна стая към дистанционен и онлайн начин на предоставяне. В това мнозина се провалиха, поради липсата на ефективни методологии, инфраструктура, инструменти, комуникационни и координационни механизми и дори умения и компетенции на учителите и обучителите за трансфериране на професионалното образование и обучение в цифрова среда.

Ето защо, проект VET@HOME беше съвместно разработен и изпълнен от консорциум от 6 организации от 5 държави, както следва:

Партньори по проекта:

- Международен Колеж ООД (МК), България
- Formacion Y Asesores En Seleccion Y Empleo, SL (FASE), Испания
- Proandi Consultores Asociados LDA (Proandi), Португалия
- Zdruzenie Institut Za Razvoj Na Zaednicata (CDI), Република Северна Македония
- Национална агенция за професионално образование и обучение на Хърватия / Agencija Za Strukovno Obrazovanje I Obrazovanje Odraslih (ASOO/AVITAE), Хърватия
- Линтик ЕООД, България

Нашата цел беше да създадем и да пилотираме стандартен модел на модулни учебна програма за **виртуални курсове за практическо обучение** (учебна практика) в рамките на ПОО за професия „Готвач“. Фокусът на проекта върху тази професия по-специално е избран, тъй като, както повечето професии от сектора на кулинарните изкуства и храните и напитките, качеството на ПОО и постигането на учебните цели силно зависи от практическия опит и умения, получени от обучаемите по време на практическото обучение. По време на режимите на изолация, наложени от пандемията, тези обучителни дейности - обикновено извършвани в учебната кухня или в реалния бизнес (в ресторанти) - бяха нарушени или напълно отменени и по този начин лишиха учениците и обучаемите от възможността да се упражняват пълноценно и ефективно, за да станат готвачи и да придобият квалификация. По това време не много доставчици на ПОО, дори органите на ПОО, бяха готови да предложат адекватни алтернативи - поради внезапния характер на настъпилите събития. Дори и

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

някои да успяваха да трансферират процеса на обучение в онлайн среда, това се отнасяше основно за теоретичната част от учебната програма, докато при практическото обучение, степента и качеството на дигитализиране останаха незадоволителни.

Въпреки това, по време на проучванията и анкетирането сред доставчиците на ПОО и учителите/преподавателите за практическо обучение по кулинарни изкуства, направени в рамките на проекта VET@HOME, някои много интересни нетрадиционни решения за поддържане на практическите занятия и дейности в курсовете по професия „Готвач“ бяха идентифицирани и споделени от заинтересованите страни. Всички те включват активно използване на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) – за предаване на информация и учебно съдържание на обучаемите, но също така и използването на алтернативна среда за обучение, която обикновено е била домашната кухня на учениците/обучаемите. Така че, дори и тези учебни дейности да не са били насочвани и/или регулирани чрез някакви съществуващи средства по това време, те са дали известна възможност на учителите и учениците да продължат процеса на преподаване и учене. Някои от тези практики са описани в един от ключовите резултати от проекта - *Протокол и Ръководство за обучители и фирмени преподаватели по кулинарни изкуства за това как да се провеждат онлайн курсове за практическо обучение по ПОО (РПЗ)*, които са достъпни в уебсайт на проект VET@HOME: <https://vet-at-home.eu/>.

Всичко това показва, че едно от основните предизвикателства пред онлайн и дистанционното практическо обучение – физическият му преход към дигитална среда – може да бъде разрешено, чрез разработване и прилагане на съответните методологии и инструменти. Ето защо, пред успешната акредитация и сертифициране на виртуалното практическо обучение стои още един важен проблем – а именно, **признаването и интегрирането му във формалните образователни пътеки**, в съответствие с нормативните рамки и държавните образователни изисквания в различните страни. Системите и законодателството за професионално образование и обучение, макар и базирани на общи политически цели, се различават в различните европейски държави, но в повечето случаи дигиталното обучение или обучението в дистанционен режим се признават само за преподаване на теоретичната част от различни предмети, ако изобщо се признават. Освен това, за професиите, свързани със сектора на храните и напитките, доставчиците на ПОО, като професионални училища и центрове, се очаква да предоставят повече от 50% от обучението под формата на учебна и производствена практика. Друга пречка за придобиване на пълна професионална квалификация, чрез обучение в електронна среда, са изискванията, определени в държавните нормативни документи за организацията и провеждането на изпитния процес. Електронното оценяване не е популярно, когато става въпрос за оценка на практически умения и компетенции и дори не е възможно да се придобие пълна квалификация, съгласно действащото законодателство в страните, представени в този проект.

Това ни води до настоящата *Пътна карта за интегриране на резултатите от практическото обучение в дистанционен режим в квалификациите за ПОО*, която очертава възможните действия за интегриране на знанията, уменията и компетенциите, придобити чрез онлайн ръководено обучение в домашна среда, в квалификациите за ПОО и предлага някои препоръки за дребномащабни политически реформи в ПОО в страните на партньорите, които да улеснят предоставянето на практическо обучение в ПОО в дистанционен режим и в алтернативна учебна среда.

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

III. Методология за изследването и разработване на пътната карта

Политиките, стратегиите и регулациите в областта на ПОО в България, Испания, Португалия, Северна Македония и Хърватия бяха подробно анализирани от експертен екип от изследователи, които се фокусираха върху квалификациите за професиите в индустрията за храни и напитки, по-специално ESCO 3434 (Главен готвач) и ESCO 512 (Готвач) или еквивалента им в съответната държава, в зависимост от националните класификации на професиите за професионално образование и обучение. Изследователите имаха за задача да направят преглед на действащото законодателство и да оценят възможностите виртуалното практическо обучение (в случая за професията Готвач) да бъде организирано и признато (вкл. сертифицирано), в рамките на системите за ПОО. Търсиха пропуски в действащата нормативна уредба, напр.: закон/и, които забраняват практическото ПОО да се организира и провежда в дистанционен или онлайн режим; или разпоредбите го позволяват (а не го забраняват), но няма такава практика или насоки за доставчиците на ПОО; или изобщо липса на регламентация на темата. След като се запознаха с пречките, изследователите бяха помолени да очертаят начините за излизане от ситуацията, чрез разработване на възможни сценарии и да предложат какво трябва да се промени и направи, така че виртуалното практическо обучение (за готвачи) да може да доведе до официално признаване и сертифициране на квалификация (или част от нея). И накрая, предложени са дребномащабни реформи, които ще позволят на доставчиците на ПОО да поддържат незаменяемото практическо обучение при екстремни обстоятелства, в съответствие със специфичния за страната контекст и действащото законодателство.

По този начин органите за ПОО в страните, представени в проекта, могат да използват предложените решения за интеграционни пътеки и предложения за политики в тази пътна карта като решения по подхода отдолу-нагоре, идващи от агенти, които прилагат политиките за ПОО на практика и отчитат тяхното въздействие ежедневно.

IV. Дигиталната трансформация в ПОО в европейски контекст

Регулаторните системи за ПОО във всички европейски страни и в страните в този проект вече са в процес на адаптиране. След необходимостта да се реагира на пандемията бяха приети поредица от политически реформи и мерки от европейските и националните власти - включително по отношение на ПОО - които смекчават последиците от пандемията, създават нова, по-гъвкава законодателна рамка, позволяваща използването на алтернативни учебни методи и среда, а също така помагат на системите за ПОО да останат устойчиви в дългосрочен план.

Тези усилия се подкрепят и насърчават от споделяната визия на страните от ЕС, че е дошло времето за промяна и са необходими нови подходи и политики. В средата на 2020 г. Европейската комисия представи амбициозна програма за насочване на усилията за възстановяване от COVID-19 в областта на заетостта и социалната политика със силен акцент върху уменията и ПОО. С това, негативните ефекти от значителното прекъсване на стажуването, базираното на работа обучение (WBL) и „веригата за доставки“ на практическото обучение бяха признати и бяха предложени набор от реформи, отнасящи се, наред с всичко останало, до въвеждане на модулния принцип в програмите за ПОО (включително микрокредити и частични

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

квалификации), засилване на професионалното образование и обучение, ориентирано към обучаемия, стартиране на програми за повишаване на готовността на институциите за ПОО за дигитализация, чрез насърчаване на нови среди за обучение, инструменти и педагогически похвати, по-специално свързани с цифровизацията, обслужващи както специфичните за ПОО, така и трансверсалните учебни програми и съдържание.

Важна стъпка в тази посока беше приемането на *План за действие в областта на цифровото образование (DEAP) (2021-2027 г.)*¹ - нова политическа инициатива на ЕС, която излага обща визия за висококачествено, приобщаващо и достъпно цифрово образование в Европа. DEAP планът има за цел да подпомогне адаптирането на системите за образование и обучение на държавите-членки към цифровата ера. В светлината на европейската програма за умения и DEAP *структурираният диалог с държавите членки относно цифровото образование и умения*² започна през октомври 2021 г. и приемането на *предложението на Комисията за препоръка на Съвета относно ключовите благоприятни фактори за успешно цифрово образование и обучение*³ беше факт от април 2023 г.

Друг положителен знак за готовността на европейските системи за професионално образование и обучение за новия подход за ориентирано към обучаемия образование и обучение беше приемането на *Препоръката на Съвета от 16 юни 2022 г. относно индивидуалните сметки за обучение*⁴ признаващи европейския подход към микрокредитите като гъвкаво, приобщаващо обучение.

Всичко това показва, че общите проблеми, с които се сблъскват различните страни, доведоха до стремеж и воля за промяна на европейско ниво, които се припознават и от националните правителства и власти.

¹<https://education.ec.europa.eu/bg/focus-topics/digital-education/action-plan>

²<https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan/action-1#/focus-topics/digital-education/action-plan/action-1#StructuredDialogue>

³<https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan/action-1#/focus-topics/digital-education/action-plan/action-1>

⁴<https://www.consilium.europa.eu/bg/press/press-releases/2022/06/16/council-recommendation-on-individual-learning-accounts-to-boost-training-of-working-age-adults/>

v. Доклади по държави с основните констатации и заключения

В тази част на документа са представени основните констатации и заключения от изследователската работа на партньорите по проекта, заедно с предложения за реформи и мерки, които ще улеснят предоставянето на практическо обучение в ПОО в дистанционен режим и в алтернативни учебни среди.

България

1. Анализ на националната ситуация

1.1. Преглед на националното законодателство

В България ПОО се осъществява в съответствие с разпоредбите на **Закона за професионалното образование и обучение (ПОО)**⁵ (последно изменение през октомври 2023 г.). ПОО се предоставя само по професии, включени в **Списъка на професиите за професионално образование и обучение** (СППОО). СППОО се разработва и актуализира от **Националната агенция за професионално образование и обучение** (НАПОО), която е отговорната институция за поддържането му, в съответствие с потребностите на пазара на труда. Той съдържа всички професии за ПОО и за всяка професия има поне една специалност (обикновено повече), която подробно описва професионалния профил на завършилия и посочва приложимите области, сектори, както и нива (степени) на професионална квалификация. Съответно, всяка специалност е свързана с конкретно ниво на Европейската и националната квалификационна рамка /ЕКР и НКР/, определящо вида на сертификата за завършване (диплома или свидетелство за професионална квалификация/удостоверение за професионално обучение по част от професия), който завършилите ще получат след успешно завършване на обучението.

За всяка професия в СППОО е разработен Държавен образователен стандарт (ДОС). ДОС в България се утвърждават със заповед на министъра на образованието и науката. В процеса на хармонизиране на българската система за професионално образование и обучение със законодателството на ЕС, бяха въведени и други промени, например единиците за резултатите от ученето (ЕРУ) бяха определени като един от основните елементи на ДОС. В продължение на това, Учебните планове по професите от списъка, се изготвят на базата на Държавните образователни стандарти, които въз основа на ЕРУ предвиждат учебни единици (модули или дисциплини) и определят конкретни параметри за тях, в зависимост от вида на ПОО (напр. минимален хорарум), както и допустимите режими и методи на преподаване.

СППОО е задължителен за всички видове лицензирани доставчици на ПОО в страната, независимо от тяхната форма на собственост (публични или частни, държавни училища - професионални гимназии и колежи или центрове за ПО - за обучение на възрастни) или квалификацията, която предлагат (от ЕКР2 до ЕКР5). Съответно, след като дадена професия и/или специалност е акредитирана и включена в СППОО, всеки доставчик на ПОО (лицензиран за конкретното ниво на ЕКР) има право да я включи в предложенията си за обучение, стига да разработи учебен план, в съответствие с

5

<https://www.unesco.org/education/edurights/media/docs/46d8fa71cda79dfa5940a4b43f2408d274603937.pdf>
f (на английски език)

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практическо обучение за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

одобрения ДОС за професията и получава разрешение за предоставяне на квалификацията от НАПОО.

Тук бихме искали да подчертаем разликата между професионалното образование и професионалното обучение. Докато професионалното образование се предоставя само в професионалните училища (за ученици), професионалното обучение се предоставя в (частни) центрове за професионално обучение (центрове за ПО/ЦПО) само за възрастни (на възраст над 16 години).

Има много документи, регламентиращи и ръководещи системата на ПОО в България, но тук ще разгледаме само тези, които са свързани с основната цел на тази Пътна карта, а именно въвеждането на виртуално практическо обучение (за професията Готвач) и възможността за електронно оценяване на резултатите от обучението, получени при дистанционно онлайн практическо обучение, като признати форми и принципи в нормативната уредба:

Закон за професионалното образование и обучение (ЗПОО), в сила от 2016 г., посл. доп. изменям. октомври 2023 г⁶

Това е основният закон, който регулира начина, по който се провежда ПОО в България (за ученици в професионални училища и възрастни над 16 г. години). Законът урежда предоставянето на ПОО, както в професионалните училища, така и в частните центрове за ПОО (където се обучават възрастни), а също и в професионалните колежи (които предоставят ПО на по-високи нива на ЕКР, напр. ЕКР5), и други акредитирани или лицензирани доставчици.

Съгласно текстовете на закона формите на обучение на лицата на 16+ години са: *редовна, вечерна, задочна, самостоятелна, индивидуална, дистанционна и чрез работа (дуална система на обучение)*. Формите на обучение, учебното време и броят на обучаемите в курс се определят от обучаващата институция. Те могат да бъдат съгласувани със Заявителя на професионалното обучение / чл. 17, ал.3/.

В проект за изменение на този закон от май 2023 г. беше предложено да се въведат следните нови параграфи към член 17 относно обучение от разстояние в електронна среда (ОРЕС), вероятно в съответствие с въведените промени в *Закона за предучилищното и училищно образование*:

„(4) По преценка на директора на институцията и при наличие на техническа възможност за лица, навършили 16 години, може да се организира обучение от разстояние в електронна среда по учебни предмети от професионалната подготовка по теория на професията.

(5) Когато поради извънредни обстоятелства, присъственият обучителен процес в институциите, които осъществяват професионално обучение на лица, навършили 16 години, е преустановен, след заповед на директора на институцията, обучението на записаните в дневна, вечерна, задочна, индивидуална форма на обучение и в дуална система на обучение, се осъществява, доколкото и ако е възможно, от разстояние в електронна среда чрез използване на средствата на информационните и комуникационните технологии.“

В последното публикувано изменение от 6 октомври 2023 г. **предложените по-горе параграфи бяха изтрити (не са приети)**. Така в този закон липсва каквато и да е конкретизация относно дистанционното обучение.

⁶https://www.НАПОО.government.bg/bg/media/norms_2134673921_38.pdf

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

Закон за предучилищното и училищното образование⁷

Това е основният закон, който урежда професионалното образование (приложим само за професионалните училища). Тук намираме следното обяснение на **дистанционната форма** на обучение: „**Дистанционната форма на обучение** се осъществява чрез средствата на съвременните информационни и комуникационни технологии и включва **дистанционни учебни часове**, самоподготовка, текуща обратна връзка за резултатите от обучението и **присъствени изпити** за определяне на срочни или годишни оценки по учебните предмети от училищния учебен план“ /Чл. 113, ал. (6)/.

Тук са регламентирани по-подробно изискванията за дистанционно обучение в **училище**. Категорично е посочено: „**В дистанционна форма не може да се организира обучение за придобиване на професионално образование.**“ /чл. 113, ал.3/.

Освен това има още параграфи относно дистанционното обучение в професионалното образование:

„Обучението в дистанционна форма се провежда по училищен учебен план, разработен въз основа на съответния рамков учебен план за дистанционна форма. /Чл. 113, ал. (4)/. ...

...Дистанционна форма на обучение може да се организира от училище, което разполага с необходимите технически и технологични условия в съответствие с държавния образователен стандарт за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие. За обучението в дистанционна форма ученикът самостоятелно си осигурява необходимите технически и технологични средства. /Чл. 113, ал. (7)/.“

Изменение на Закона от 2020 г. определя и друга форма на **неприсъствено обучение**, наложена от пандемичните ограничения на COVID-19:

„Обучението от разстояние в електронна среда включва дистанционни учебни часове, самоподготовка, текуща обратна връзка за резултатите от обучението и оценяване. /Чл. 115а, ал. (6)/.

"Обучение от разстояние в електронна среда" е обучение, което се осъществява чрез използване на средствата на информационните и комуникационните технологии, тъй като обучаващият и обучаемите не се намират физически на едно и също място. /Допълнителни разпоредби, § 1, т. 17/.“

И се допълва: "Синхронно обучение от разстояние в електронна среда" е обучение от разстояние в електронна среда, при което обучаващият и обучаемите взаимодействат в реално време, едновременно, присъствено, чрез визуален контакт през електронна платформа." /Допълнителни разпоредби, § 1, т. 23/.

Законът гласи още, че: „Организацията на обучението в дневна, вечерна, задочна, индивидуална, самостоятелна, дистанционна и комбинирана форма на обучение, както и обучението от разстояние в електронна среда и условията и редът за преминаване от една форма на обучение в друга се уреждат с държавния образователен стандарт за организацията на дейностите в училищното образование,

⁷<https://web.mon.bg/bg/57>

а обучението чрез работа (дуалната система на обучение) се организира и осъществява при условия и по ред, определени в Закона за професионалното образование и обучение." /Чл. 116, ал. (1)/.

Именно в **държавния образователен стандарт** за организацията на дейностите в училищното образование /Наредба № 10 от 1 септември 2016 г. за организация на дейностите в училищното образование в сила от 01.09.2016 г., изм. и доп. ДВ. бр.19 от 28 февруари 2023 г./ по-подробно е описано дистанционното обучение, както и изискванията към училищата за осъществяване на дистанционно обучение:

„- Обучението в дистанционна форма може да е синхронно или несинхронно. /Чл. 38, ал. (2)/.

- При синхронното обучение в дистанционна форма дистанционните учебни часове включват синхронен урок и синхронно взаимодействие на учителя с ученика, както и синхронна текуща обратна връзка за резултатите от обучението. /Чл. 38, ал. (3)/.

- Несинхронно е обучението в дистанционна форма, когато дистанционните учебни часове включват наблюдение на урок, без взаимодействие с учителя и с останалите ученици. /Чл. 38, ал. (4)/.

- Когато училище от списъка по ал. 15 осъществява дистанционна форма на обучение на ученици от друго училище, обучението е синхронно. /Чл. 38, ал. (5)/.

/Чл. 38, ал. (6)/: - За прилагане на дистанционната форма на обучение училището:

„1. разполагат с необходимите технически и технологични условия съгласно ДОС за физическа среда и информационно-библиотечно осигуряване на детски градини, училища и центрове за подкрепа за личностно развитие;

2. предоставя уеб-базирана система за публикуване на училищния учебен план, седмично разписание, електронни уроци, домашни работи и проекти, регистрация на ученици и учители;

3. електронните уроци се публикуват в уеб базираната система съгласно седмичното разписание на класа."

В следващите текстове на наредбата/ДОС за организацията на дейностите в училищното образование е регламентиран реда за определяне на училищата, които осигуряват дистанционна форма на обучение:

„- Ежегодно в срок до 20 август училищата заявяват в регионалното управление на образованието възможността да осигуряват дистанционна форма на обучение по етапи и степени на образование. /Чл. 38, ал. (13)/.

- Началникът на регионалното управление на образованието ежегодно до 25 август обявява на интернет страницата на регионалното управление на образованието информация за училищата, които осигуряват дистанционна форма на обучение. /Чл. 38, ал. (14)/.

- Дистанционна форма на обучение може да се осъществява освен от училище по ал. 13 и от училище, което отговаря на изискванията на чл. 113 от ЗПУО и е включено в списък, утвърден със заповед на министъра на образованието и науката. /Чл. 38, ал. (15)/.

- Оценяването в различните форми на обучение се извършва при условията и по реда на държавния образователен стандарт за оценяването на резултатите от обучението на учениците. /Закон за предучилищното и училищно образование, Чл. 116, ал. (2)/“.

Втората основна област за евентуална промяна, която е в обхвата на интерес на проекта VET@HOME, е възможността за **електронно оценяване** или провеждане на онлайн практическо оценяване и изпити, които да са предвидени в нормативната база като възможност, както и поставените условия към тях, за да бъдат признати за допустими. В търсене на такава информация в действащото законодателство за ПОО намираме **Държавният образователен стандарт за оценяване** на резултатите от обучението на учениците по чл. 22, ал. 2, т. 9 от Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО)

/Чл. 1 (2)/: „ Държавният образователен стандарт по ал. 1 определя:

1. основните компоненти, видовете и формите на оценяване на резултатите от обучението на учениците;
2. условията и реда за организацията и **провеждането на оценяването на резултатите от обучението на учениците**;
3. учебните предмети, формата, условията и реда за организацията и провеждането на националните външни оценявания;
4. условията и реда за организацията и провеждането на държавните зрелостни изпити;
5. формирането на общия успех в дипломата за средно образование.“

/Чл. 1, ал. (4)/. „Организацията и провеждането на **държавните изпити за придобиване на степен на професионална квалификация** и на изпитите за придобиване на професионална квалификация по част от професия, както и валидирането на професионални знания, умения и компетентности, **придобити чрез неформално обучение и информално учене, се определят при условията и по реда на Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО).**“

Сред подробното описание на критериите и дейностите по горните алинеи и точки **липсва каквото и да е регламентиране/описание** на оценяването в различните форми на обучение /дневна, вечерна, задочна, индивидуална, самостоятелна, дистанционна, комбинирана; обучение чрез работа (дуална система на обучение)/, изключая някои особени случаи на преминаване на ученици от индивидуална и дистанционна в дневна форма на обучение, в които следва да полагат изпити за определяне на срочна оценка по учебен предмет или модул /Чл. 37, ал. (1) и други/.

Съответно от текстовете в *Закона за предучилищното и училищното образование, Държавния образователен стандарт за организация на дейностите в училищното образование, Държавния образователен стандарт за оценяване на резултатите от обучението на учениците*, въпреки **дадените дефиниции за дистанционно и обучение от разстояние в електронна среда**, няма **ясно разграничение между двете**. Остава впечатлението, че дистанционното обучение в електронна среда е вариант при наличието на обстоятелства, които не позволяват учебни дейности в присъствена форма в училище и само като **синхронно обучение**.

Съществуват множество подзаконовни нормативни документи (подзаконова уредба) – правилници, наредби и инструкции, които доразвиват законовите текстове и до голяма степен централизират процесите в училищната система. Органите за управление в българската образователна система осигуряват адаптиране на системата към новите предизвикателства, както и устойчиво развитие, в съответствие с европейските стандарти и способността ѝ да предоставя качествени и съвместими знания и умения.

В *Рамковите програми за начално професионално обучение* с придобиване на първа, втора и трета степен на професионална квалификация, придобиване на квалификация по част от професия и за продължаващо професионално обучение за актуализиране и разширяване на придобитата квалификация, вариантите за лица, навършили 16 г. са посочени формите на обучение: *дневна, вечерна, дистанционна*. (в сила от 2017 г.). Отново се посочва, че формите на обучение, учебното време и броят на обучаемите се определят от обучаващата институция и те могат да бъдат съгласувани със Заявителя на професионалното обучение (например работодател).

Тук намираме следното определение за дистанционно обучение:

„Дистанционната форма на обучение се осъществява чрез средствата на съвременните информационни и комуникационни технологии и включва дистанционни учебни часове, присъствени часове за практическо обучение, самоподготовка, текуща обратна връзка за резултатите от обучението и присъствени изпити за определяне на оценките по учебните предмети от учебния план. Дистанционна форма на обучение може да се организира в групи за обучаемите или за отделен обучаем от обучаваща институция, която разполага с необходимите технически и технологични условия. За обучението в дистанционна форма обучаемият самостоятелно си осигурява необходимите технически и технологични средства.“

Видно е, че **практическото обучение следва да е присъствено**, както и изпитите за определяне на оценките по учебните предмети от учебния план, следва да се тълкува, че същото важи и за **изпитите за придобиване на професионална квалификация** по теория и практика на професията и специалността.

- *Професията „Готвач“ в ЕКР и Националната квалификационна рамка (НКР)*

Към момента, професията „Готвач“ е включена в СППОО и е достъпна за предоставяне на ниво ЕКР: 3 и за нея има разработени държавен образователен стандарт и национална изпитна програма. Има няколко съществуващи професии, които имат подобно съдържание на обучение, но са или по-ниско ниво на ЕКР (като Помощник в кухня, ЕКР 2), или водят до придобиване на други професии (като професия Ресторантьор, с 2 специалности - на ЕКР4 и 5). Професията „Готвач“ има само една специалност: *Производство на кулинарни изделия и напитки* на ниво ЕКР/НКР3 (втора степен на професионална квалификация) и може да се изучава в професионалните училища със съответния профил, както и в лицензирани центрове за ПО (за възрастни над 16 години), които обучават по професията и са валидирани за това (професията и специалността са включени в техните лицензи). Специалността *Производство на кулинарни изделия и напитки* отговаря на нивото на НКР 3 и е позиционирана в националните рамкови програми като Втора степен на професионална квалификация.

- *Как се утвърждават новите учебни планове и програми в ПОО (начално и продължаващо ПОО) в България*

Нов Учебен план или предложение за нова програма (Рамкова програма), както и ДОС или Национална изпитна програма, могат да се приемат само от министъра на образованието и науката. Няма специална уредба относно промените във формите или начините на предоставяне на ПОО, доколкото те са регламентирани в горепосочените документи. Съответно, промяната в нормативната уредба се очаква да бъде въведена по същия ред, както при първоначалното ѝ приемане, в съответствие с процедурите, регламентирани от МОН.

1.2. Опит в онлайн класове за квалификация „ Готвач“ .

- *Бариери, идентифицирани по време на изследването*

Безспорно ограниченията, наложени от пандемията от COVID-19 бяха отрицателни за всички ключови участници в системата за ПОО: доставчиците на ПОО, учителите/инструкторите или преподавателите за практическо обучение, както и за самите учащи. Въпреки това, бяха направени някои корекции в наредбите като спешен отговор на предизвикателствата на локдаун режимите, основните подзаконовни разпоредби направиха опит да обяснят и регулират дистанционното и електронното обучение, но все още остават много въпроси и пропуски в тази посока.

Има обаче някои положителни точки и напредък, които трябва да бъдат признати:

1. Ясно е, че училищното обучение се провежда или в дневна форма, или във вечерна, като за останалите форми са предвидени определени случаи;
 2. Описани са характеристиките на синхронното и несинхронното дистанционно обучение;
 3. Регламентират се изискванията към училищата относно необходимите технически и технологични условия за дистанционно обучение, както и редът за тяхното утвърждаване;
 4. Уточнява се, че професионалното обучение не може да се организира в дистанционен режим;
 5. Регламентира се, че изпитите за определяне на срочни или годишни оценки по учебни предмети и модули от учебния план, държавните зрелостни изпити и държавните изпити за придобиване на професионална квалификация са присъствени изпити.
- *Предимства и недостатъци от въвеждането на виртуалното практическо обучение по **кулинарни изкуства** в страната*

Някои конкретни **предимства на онлайн обучението**, които бихме могли да оценим, въз основа на опита на доставчиците на ПОО и обучаемите, споделен по време на проучването, са следните:

- *То ще даде достъп до образование и обучение за групи в неравностойно положение, като: живеещи в отдалечени райони, хора с увреждания и др.;*
- *Позволява по-голяма гъвкавост по отношение на спестяване на време, както за учители, така и за обучаеми/ученици;*
- *Привлекателно е за новите поколения учащи, израснали в ерата на Интернет;*
- *То позволява програми за обучение, които да отразяват нуждите на всеки отделен обучаем;*

- *Позволява на обучаемия свободно да се проваля и да прави грешки, което намалява тревожността;*
- *Увеличава степента на придобиване и съхраняване на знания, чрез повишаване на ангажираността и автономността на обучаемия;*
- *То може да гарантира спазването на стандартите за безопасност в периода на пандемията по икономически ефективен начин както за обучаващите, така и за обучаемите.*

В същото време, има някои недостатъци или предизвикателства, които ще съпътстват дистанционната форма на учене при онлайн практическо обучение – специално за професия Готвач:

- *Това ще наложи допълнителни разходи за обучаемите – за оборудване на кухнята у дома, за закупуване на продуктите и др.;*
- *В случай на кулинарно обучение, по-специално, някои ключови елементи и критерии за оценка и представяне на обучаемите (като възможността за оценка на вкуса на пригответното ястие, което е съществена част от оценката и индикатор за успешно завършване на курсът) няма да е възможно да се провери във виртуален режим и т.н.*

2. Предложения за промени, позволяващи провеждането на виртуални курсове за обучение по професия „Готвач“

2.1. Идентификация на заинтересованите страни

Както беше обяснено по-горе, институциите, участващи в процеса на въвеждане на промените, ще бъдат най-вече **Министерството на образованието и науката**⁸ (МОН) и **Националната агенция за професионално образование и обучение** (НАПОО). Други заинтересовани страни в процеса на реформиране на системата за ПОО, които ще бъдат засегнати от потенциално въведените промени са:

- доставчиците на ПОО (всички професионални училища, колежи и центрове за професионално обучение);
- обучаващите се (ученици в професионални гимназии, обучаеми в центрове за ПОО, както и всеки потенциален бъдещ обучаем, който може да се възползва от по-гъвкавите възможности за обучение, ако се въведе електронно обучение за практическата част на професиите);
- учители в училища, обучители и инструктори, преподаватели и др.

2.2. Стъпки, които трябва да бъдат предприети за официалното признаване на виртуалното (ОРЕС) практическо ПОО

Провеждане на национално проучване сред институциите за ПОО и всички заинтересовани страни (работодатели, потенциални и настоящи обучаеми, експерти) за разширяване на възможностите за приложимост на дистанционното обучение и ОРЕС, съответно за преценка какви ще са изискванията за техническа поддръжка, евентуално разработване на (национално призната) платформа за обучение, дефиниране на правила за различните начини на предоставяне на обучение и изпити, дефиниране на механизми за проследяване, отчитане и контрол. Може да се

⁸<https://www.mon.bg/>

реализира от НАПОО (евентуално финансирано от националните или европейски механизми за подпомагане) и направените предложения да бъдат внесени в МОН за промени в съответните нормативни документи, съответно разработване на допълнителни наредби/инструкции.

Следващата стъпка е Министерството на образованието и науката и/или Националната агенция за ПОО да одобрят една или повече платформи за електронно обучение, които да бъдат предоставени на всички институции за ПОО.

МОН и НАПОО да подкрепят институциите за професионално образование и обучение при прилагането на дистанционно и електронно обучение, чрез разработване и предоставяне на методически указания, обучителни ресурси: видеоматериали, изпитни материали и др.

2.3. Предложения за промени

Как могат да се променят нещата:

Първо, дефинициите за дистанционно обучение и електронно обучение трябва да бъдат въведени и подробно обяснени в наредбите за ПОО. Допълнителни термини и таксономия, като синхронно/асинхронно онлайн обучение, електронно оценяване и т.н., трябва да бъдат обсъдени и приети, ако е необходимо.

Да се регламентират подробно изискванията за провеждане на дистанционно обучение и обучение от разстояние в електронна среда към обучаващите институции откъм техническо обезпечаване, обучителна платформа, начин на провеждане на обучението и изпитите, проследяване, отчитане, контрол, признаване на придобита квалификация. /в ЗПОО, наредбата за организиране на изпитите за придобиване на професионална квалификация, инструкции/.

Да се конкретизира за кои професии и специалности е приложима дистанционната форма на обучение и обучение от разстояние в електронна среда изцяло/частично, по теория/практика и провеждането на изпити по теория/практика.

Би било много полезно да се препоръчат варианти на електронни платформи за обучение, а защо не и да бъдат разработени и предоставени за ползване на обучаващите институции в системата на професионалното образование и обучение или интегрирани в Информационната система на НАПОО за ЦПО.

В нормативните документи относно съдържанието, организацията и провеждането на образованието и обучението в Република България, респективно професионалното образование и обучение, са определени следните форми на обучение: редовна, вечерна, задочна, индивидуална, самостоятелна, **дистанционна**, комбинирана; обучение чрез работа (дуална система на обучение). / чл. 106 (1). *Форми на обучение, Закон за предучилищното и училищното образование; чл. 17, ал. (3). Форми на обучение на лица, навършили 16 години, Закон за професионалното образование и обучение/.*

Съответно, **дистанционната форма на обучение вече е призната**, но все още е неприложима за практическото ПОО. В този случай, не са необходими големи промени в законите и подзаконовите актове, само добавянето на някои текстове към основните нормативни документи ще позволи предоставянето и признаването на виртуалното практическо обучение.

Хубавият момент е, че след разработените държавни образователни стандарти и национални изпитни програми за всяка отделна професия и специалност, текстовете, позволяващи предоставянето и признаването на дистанционното онлайн практическо

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

обучение, могат да бъдат въведени само за тези професионални направления и области, за които домашна среда (или друга алтернативна среда за обучение) е приемлива, безопасна и ефикасна за самообучение, ръководено (от преподавател) или полуръководено обучение. Например, повечето професии от област 811: Хотели, ресторанти и кетъринг, област 345 Администрация и управление, 213 Аудио-визуални изкуства и техники; производство на медийни продукти, 322 Библиотечно-информационно дело и архивистика и др., могат да бъдат одобрени за практическо електронно обучение, докато има професии като: 582 Строителство, 725 Медицинска диагностика и лечебни технологии, 840 Транспортни услуги и др., за които преминаването към онлайн практическото обучение не би било приемливо и разумно.

Следователно, е необходима промяна в нормативната уредба, за да се създадат възможности за дистанционна форма на практическо професионално обучение, теоретични и практически изпити и признаване на дистанционната форма на обучение и резултатите от изпитите. Документите, които трябва да бъдат променени са:

- Държавните образователни стандарти (ДОС – по професии);
- Рамковите програми;
- Националните изпитни програми (по професии)
- Наредба №11 от 1 септември 2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците⁹
- Наредба №3 от 15 април 2003 г. за системата за оценяване ¹⁰.

2.4. Очертаване на пътеки за признаване на резултатите от практическото обучение в дистанционен режим

На този етап има две възможности за интегриране на съответните резултати от обучението в рамките на ПОО в България:

- Да се променят съответните подзаконовни актове и да се въведат промени, които да позволят предоставянето и/или признаването на резултатите от обучението, придобити при дистанционно онлайн обучение за практическата част на професиите (ако се направи, то ще бъде еднакво приложимо за всички професии и специалности);
- Практическите курсове за професия Готвач, чрез дистанционно електронно обучение, да се предоставят като част от неформалното професионално образование и обучение и да се осигури признаване на резултатите от ученето, чрез процедурата на валидиране на РУ, придобити в условия на неформално обучение/предходен опит (без да се нарушава действащото законодателство).

⁹<https://www.navet.government.bg/bg/media/DOS-otsenyavane.pdf>

¹⁰<https://lex.bg/laws/ldoc/2135466179>

3. План за действие за прилагане на промени в законодателството в ПОО

Дейности	Отговорна институция	Очакван срок на изпълнение	Очаквани резултати
Създаване на условия за признаване на виртуално практическо обучение (дистанционно практическо ПОО в електронна среда) и разработване на документация			
Консултации с национално признати работодателски организации и покана за подкрепа на инициативата за промяна на законодателството	Българските партньори във VET@HOME	октомври-декември 2023 г.	Национално признатите работодателски организации да се съгласят да подкрепят предложението на българските партньорите за внасяне на предложения до отговорните институции за промяна в законодателството
Консултация с НАПОО относно процедурите и възможностите за пилотиране на подхода VET@HOME, в рамките на официалната система на ПОО	Българските партньори във VET@HOME	До 6 месеца	Положително становище от НАПОО и възможност за прилагане (пилотен проект/инициатива) във формалната система на ПОО
Анализиране на резултатите от съвместната пилотна инициатива и изготвяне на предложения за промени в нормативната уредба	НАПОО, подкрепен от българските партньори във VET@HOME	НП	Резултати, които да докажат осъществимостта на подхода и да бъдат изготвени предложения за промени
Консултации с МОН по предложените промени	НАПОО, подкрепен от българските партньори във VET@HOME	НП	МОН да оцени предложенията за промени като приемливи и да вземе политическо решение за тяхното приемане

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

4. Очаквано въздействие от въведените промени

Възможни сценарии:

Вариант 1 „Предложените реформи/промени са одобрени“

- Положително въздействие

Има несъмнена положителна страна от приемането на предложените промени за всички заинтересовани страни:

- ще допринесе за разнообразни и по-гъвкави възможности от гледна точка, както за доставчиците на ПОО, така и за учащите;
 - ще позволи адаптиране на практическото обучение в ПОО към дистанционен/смесен режим на преподаване и обучение;
 - ще засили способността за поддържане на качеството на професионалното образование и обучение в дистанционен режим и ПОО в алтернативна учебна среда;
 - ще подобри способността на доставчиците да използват и валидират цифровите ресурси в ПОО и по-специално за практическите обучения;
 - ще направи предложението за ПОО по-адаптирано към нуждите на по-младото поколение, което живее в дигитален свят и лесно усвоява цифровите иновации;
 - ще предостави възможности за практическо образование и обучение на учащи с по-малко възможности и/или специални потребности, които могат да адаптират обучението към своите нужди и темпо на обучение;
 - това ще позволи предоставянето на непрекъснати програми за ПОО, което е от жизненоважно значение за поддържане на обучението на учащите се в ПОО и за предотвратяване на отпадането и т.н.
- Потенциални рискове:

Разбира се, както всяко ново начинание, преходът на практическото обучение към дигитална среда и алтернативни учебни заведения (дом) може да затрудни някои от участниците в процеса. Например, техническата подготовка беше основен проблем, споменат от всички интервюирани групи заинтересовани страни, което означава, че ако прехвърлянето се извърши без подходяща подготовка, това ще доведе до повече стрес и няма да бъде толкова ефективно, колкото е планирано. Освен това, разходите и отговорностите за организацията и провеждането на дистанционното онлайн обучение трябва да бъдат разпределени между доставчиците и потребителите на ПОО по реципрочен и справедлив начин, без някой от тях да поема цялата финансова и/или административна тежест.

Вариант 2 „Предложените реформи/промени не получават подкрепа и не са одобрени“

- Отрицателно въздействие: практическото обучение ще остане недостъпно в дистанционен режим и в подобни условия като тези по време на режимите на изолация, поради пандемията от COVID-19, системата ще остане неподготвена да премине изцяло към дигитално образование, от което отново ще пострада обучителният процес. В допълнение, практическото обучение по професията готвач ще остане все така трудно за учащите в неравностойно положение,

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

които не могат да посещават физически уроци или да достигнат до учебните помещения на доставчика на ПОО (като например с физически увреждания или живеещи в отдалечен район).

- Коригиращи мерки: Все пак могат да бъдат идентифицирани и приложени други опции, ако само част от предложените промени са неприемливи, тези предложения могат да бъдат адаптирани към изискванията на регламентите и подадени отново.
- Възможни решения:

Платформата за електронно обучение VET@HOME, разработената учебна програма и учебните материали могат да се предлагат от центровете за ПО като част от обучението по професия Готвач, но само като дистанционно обучение за теоретичната част от квалификацията и помощни материали за присъствена практическа част от курсовете. Няма проблем професионалните училища да използват платформата и като средство за самостоятелна подготовка на учениците въщи, като се има предвид, че без промени в законодателството функцията за електронно оценяване няма да е допустима.

Избрани обучителни единици (модули) от учебната програма VET@HOME могат да бъдат адаптирани и съобразени с нуждите на обучаемите и предоставени като кратки професионални курсове (обикновено такива курсове се изпълняват по заявка от работодатели) от центровете за ПО за възрастни и сертифицирани като частична квалификация (част от професия Готвач) по отношение на постигнати резултати от обучението, които съответстват на ДОС за професията.

Друго възможно решение, е да се включат избрани обучителни единици/модули от разработената учебна програма и материали в съществуващите учебни планове, изпълнявани от центровете за ПОО за други сродни професии в професионални направления 811: Хотелиерство, ресторантьорство и кетъринг или 541: Технологии в индустрията за храни и напитки като част от *избираемата професионална подготовка* (в рамките на определения хорарум за обучение, посветено на избираеми обучителни модули или дисциплини, които центровете за ПО могат да предложат по свой избор, в допълнение към задължителната професионална подготовка, предписана от ДОС за различните професии).

И накрая, признаването на уменията, придобити извън формалната система на ПОО в България, е в центъра на Стратегията по заетостта и Националния план за действие 2013-2020 г. и Националната стратегия за продължаващо образование и обучение 2015-2020 г. То е регламентирано с Наредба № 2 за условията и реда за валидиране на професионални знания, умения и компетентности на министъра на образованието и науката. Оценяването и валидирането, извършено от компетентен орган, води до придобиване на (част от) професионална квалификация и е под формата на документи като сертификати или дипломи. Тези документи потвърждават, че дадено лице е постигнало учебни резултати по даден стандарт. Валидирането има за цел да улесни достъпа до допълнително професионално образование или обучение или до възможностите на пазара на труда. Институциите, на които е разрешено да валидират умения и компетенции в рамките на българската система за ПОО, са:

1) професионални и общообразователни училища, училища по изкуствата, спортни училища; 2) професионални колежи и 3) центрове за професионално обучение (ЦПО). И така, всички те биха могли да организират процедура за валидиране на предходно обучение/опит и след съответните изпити, да пристъпят към признаване и

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

сертифициране на резултатите от обучението, придобити в режим на електронно обучение чрез подхода и платформата VET@HOME.

5. Потенциал за прилагане на подхода VET@HOME в страната

Пандемията от COVID-19 постави на дневен ред много теми и проблеми, които така или иначе подлежах на обсъждане в публичното пространство и принуди отговорните институции и власти да предприемат ускорени мерки и решения, предвид спешността на ситуацията. Но процесът на реформиране и модернизирание на системата на българското ПОО започна много преди това. *Националната стратегия за учене през целия живот (2014-2020)* е приета с ПМС № 12 от 10 януари 2014 г. Тя определя стратегическата рамка на държавната политика в областта на образованието и обучението за периода 2014-2020 г. Основната цел е да се допринесе за постигането на европейската цел за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

През 2021 г. беше приета *Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030 г.)*¹¹. Стратегическата рамка е изготвена в синхрон с настоящите стратегически документи на световно и европейско ниво, които очертават визия за висококачествено, приобщаващо, основано на ценности и учене през целия живот, образование и обучение. Тя определя цели за включване на всеки етап от образованието, включително:

- Използване на образователни платформи и споделяне на ефективни модели в подкрепа на висококачествено и приобщаващо образование и учене през целия живот;
- Създаване на интегрирана система за кариерно ориентиране и професионално образование и обучение на ученици и възрастни.

Също през 2021 г. беше подписан договор за безвъзмездна финансова помощ по проект № BG05M2OP001-5.001-0001 „Равен достъп до училищно образование по време на криза“, изпълняван от МОН по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г., съ-финансиран от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове. Повече от 30 хил. ученици от образователната система са включени в обучение за придобиване на умения за дистанционно обучение в електронна среда и работа с образователни платформи. Това постави началото на решаването на един от проблемите, породени от пандемията, а именно липсата на готовност и подготовка на учениците (включително в ПОО) за дистанционно електронно обучение. Бяха проведени и краткосрочни обучения за подобряване на преподавателските умения на педагогическите специалисти в ОРЕС за осигуряване на качествено и безпроблемно обучение. Същевременно, възрастните обучаеми в ПОО, както и много други ученици в училищата за професионално обучение не бяха засегнати от мярката. Проектът е насочен както към подпомагане на техническото осигуряване на образователната система, така и към осигуряване на условия за провеждане на ОРЕС: доставени са над 80 хиляди преносими технически устройства за ученици и учители. Мултиплицирането на подобни дейности, би ускорило процеса и допринесло за по-бързата адаптация на всички участници в него.

¹¹<https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1399>

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

През 2022 г. Националната програма за професионално образование и обучение е съобразена със стратегическите приоритети на Република България за периода 2021-2030 г. Тя е в съответствие с *Плана за действие към Функционален анализ на секторна политика „Професионално образование и обучение“ 2020 г.* и е разработена в съответствие с Приоритетна област 7 „Реализация в професиите на настоящето и бъдещето“ от *Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021–2030 г.)*. Има за цел осигуряване на материална база, в съответствие със съвременните изисквания на пазара на труда, осигуряване на качествено професионално обучение в реални условия на труд и улесняване на реализацията на пазара на труда, модернизиране на учебните програми за професионално образование и обучение на национално и отраслово ниво, както и разработване и актуализиране на национални изпитни програми за задължителния държавен изпит за придобиване на професионална квалификация.

Отново през 2022 г. бяха разработени или актуализирани редица *Държавни образователни стандарти* за придобиване на квалификация по професии, съгласно *Списъка на професиите за професионално образование и обучение към Закона за професионалното образование и обучение*. Това дава възможност за трансфер, признаване и натрупване на индивидуални учебни резултати в ПОО, постигнати във формален, неформален и неофициален контекст.

Националният *план за възстановяване и устойчивост на България*, приет през май 2022 г., също предвижда по-нататъшно модернизиране на нормативната уредба в областта на професионалното образование и обучение. Процесът на модернизация продължава и сега като се очаква със *Закона за професионалното образование и обучение* да бъдат въведени **промени в Списъка на професиите в ПОО**; обучение в по-малко, но по-широкоспектърни професии, целящи създаване на условия за заетост в подобни професии, включително преминаване към подобни сектори; подготовка, насочване и мотивиране за влизане в професионално обучение, включително предоставяне на професионално образование и обучение на отпадналите от системата; определяне и прилагане **на гъвкави пътеки и форми** за достигане и обучение на различни групи обучаеми, **вкл. предлагане на онлайн и дистанционно обучение**; реформиране на съдържанието и актуализиране на държавните образователни стандарти и планове и програми за включване и надграждане на изискванията за знания и умения за професии от 21^{ви} век: цифрови, зелени, преносими, ключови компетентности.

Националният план по „Инвестиция 3“ предвижда предоставяне на **обучение за дигитални умения** и създаване на **платформа за обучение на възрастни**. Проектът има за цел да увеличи достъпа и възможностите за качествено обучение за възрастни (лица над 16 години) чрез използване на потенциала на цифровите технологии за **онлайн обучение**, от една страна, и повишаване на цялостните дигитални умения и компетенции на работната сила за подобряване на пригодността за заетост и участие в онлайн обучение, от друга. Проектът ще се изпълнява в два компонента, включително разработване и внедряване на **национална виртуална платформа за онлайн обучение на възрастни** (все още не е стартирана) и предоставяне на обучение на работната сила за придобиване на базови и средни дигитални умения и компетенции.

Реформите и усилията за модернизиране на ПОО продължиха и през 2023 г., когато с протоколно решение № 13.1 от 22 март 2023 г. Министерският съвет прие *Плана за действие до 2024 г. към Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030 г.)*. С приемането на този

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

документ се изпълнява ангажиментът на страната по Компонент 1 – „Образование и умения“ от *Националния план за възстановяване и устойчивост*.

Планът за действие трябва да доведе до подобряване на качеството и уместността на образованието, до цялостна реформа в образованието, до укрепване и изграждане на умения и ключови компетентности сред децата и учениците. Има за цел да повиши интереса и мотивацията за учене, ангажираността на всички в образователния процес, нивото на придобитите умения, адаптивността към средата и пазара на труда и да ускори включването на всяко дете и ученик в образователния процес. В плана са посочени дейности по различните приоритетни области на *Стратегическата рамка*, срокове за тяхното изпълнение, източници на финансиране, както и индикатори за мониторинг и анализ на изпълнението. Тези дейности ще изпълняват целите и мерките, заложи в *Стратегическата рамка*, които обхващат всички основни предизвикателства в системата на образованието и обучението, включително: въвеждане на **образователни иновации, цифрова трансформация** и устойчиво развитие, реализация в професиите на настоящето и бъдещето, **учене през целия живот**, ефективно управление.

През 2023 г. беше разработена и *Национална програма „Професионално образование и обучение“ №14* в рамките на *21 национални програми за развитие на образованието в съответствие с Приоритетна област 7 „Реализация в професиите на настоящето и бъдещето“* от *Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030 г.)*. Целта е осигуряване на **материална база**, съобразена с актуалните изисквания на пазара на труда, осигуряване на **качествено професионално обучение** в реални условия на труд и улесняване на реализацията им на пазара на труда, **модернизиране на учебното съдържание** на професионалното образование и обучение на национално и отраслово ниво, както и като **разработване и актуализиране на национални изпитни програми** за задължителния държавен изпит за придобиване на професионална квалификация. Програмата предвижда два модула в процес на изпълнение: Модул 1 „Модернизиране на материално-техническата база“ и Модул 2 „Модернизиране на учебното и изпитното съдържание“.

Модернизацията на професионалното образование и обучение в България продължава и се подкрепя и от Министерството на образованието и науката (МОН), което в момента изпълнява проект от стратегическо значение и е насочен към модернизиране на професионалното образование и обучение с цел подготовка на квалифицирана и устойчива работна сила, подготвена за предизвикателствата, свързани с прехода към цифрова и зелена икономика. Инициативата се финансира по процедура за безвъзмездна финансова помощ BG05SFPR001-3.001 „Модернизиране на професионалното образование и обучение“ в рамките на Приоритет 3 „Свързване на образованието с пазара на труда“ на Образователната програма предвижда реализиране на дейности за:

- разработване и прилагане на **нов Списък на професиите в професионалното образование и обучение** и нов учебен план;
- въвеждането и прилагането на гъвкави пътеки, **микроквалификации и кредити в ПОО**;
- подобряване на уменията и компетенциите на учителите и учениците по професионално обучение;
- разработване и въвеждане на образователни ресурси с иновативно цифрово учебно съдържание;

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

- провеждане на практики за обучаеми в реална работна среда и повишаване на привлекателността на професионалното образование и обучение сред ученици и родители.

Друга много обещаваща инициатива, стартирала през 2023 г., е процедурата BG-RRP-1.014 „Създаване на центрове за върхови постижения в професионалното образование и обучение“, която е отворена за инвестиции по Механизма за възстановяване и устойчивост. Процедурата е в изпълнение на политиката на МОН в областта на образованието и се финансира по Компонент 1 „Образование и умения“, Компонент 2 (С 1.І 2) „Модернизиране на образователната инфраструктура “ от Националния план за възстановяване и устойчивост. Основната цел на процедурата е осигуряване на модерна и високотехнологична материална база в професионалните училища с оглед превръщането им в **центрове за върхови постижения в професионалното образование и обучение** („CoE VET“), които да предоставят възможност за съвременно професионално обучение. на учениците в рамките на училищното образование, отговаряйки на обществените трансформации през 21^{ви} век и променящите се изисквания на пазара на труда. Двадесет и осем професионални средни училища са определени да получат статут на CoE VET.

В резултат на всичко това, вярваме, че системата на ПОО в България се развива в правилната посока на постоянно реформиране, модернизирание и усъвършенстване. Така, в случай че предложенията за промени бъдат приети, системата ще бъде готова да посрещне следващото предизвикателство, независимо дали то е свързано с невъзможността за провеждане на практическо обучение в присъствен режим лице в лице или е резултат от глобалната тенденция към дигитализация и преминаване към по-гъвкави и ориентирани към учащия форми на обучение.

Испания

1. Анализ на националната ситуация

1.1. Преглед на националното законодателство

Испанската наредба относно ПОО е описана в Органичния закон 5/2002 от 19 юни 2002 г. След това Кралски указ 34/2008 и 1147/2011 установява общата организация на професионалното обучение в образователната система. Законът 30/2015 от 9 септември 2015 г., който регулира системата за професионално обучение за заетост, предприе цялостна реформа на тази система. Но що се отнася до включването на нови специалности за обучение, това е Заповед TMS/283/2019 от 12 март, която регламентира Каталога на специалностите за обучение в рамките на системата за професионално обучение за заетост в областта на труда.

По отношение на дистанционното обучение, Наредба ESS/1897/2013 и Наредба ESS/722/2016, които прилагат Кралски указ 34/2008, подробно описват условията за дистанционно обучение на ПОО, които могат да бъдат определени, както следва: *„За целите, посочени в тази заповед, под дистанционно обучение се разбира изпълнението на обучителни действия чрез информационни и комуникационни технологии, позволяващи интерактивността на обучаеми, преподаватели-обучители и ресурси, разположени на различни места.*

Задължителните аспекти са следните: *„Обучението на сертификата чрез дистанционно обучение ще бъде същото, както при модалността лице в лице по отношение на модулната структура, продължителността на модула за обучение и, ако е приложимо, обучението единици, капацитет, критерии за оценка и съдържание, както е установено във всяко от приложенията на Кралските укази за създаване на професионален сертификат“.*

Освен това виртуалната платформа трябва да предлага систематизиран процес на обучение и *„да отговаря на изискванията за достъпност и дизайн, установени от Държавната публична служба по заетостта, и които задължително трябва да бъдат допълнени с помощ за обучение.“*

Но *„обучението, посочено в професионален сертификат, които могат да бъдат предоставени чрез електронно обучение, може да се предлага изцяло, за целия сертификат или частично за определени модули или обучителни единици“*, въпреки това най-важното е, че *„в никакъв случай не може модулет за практическо обучение в работните центрове да се преподава чрез дистанционно обучение.*

Що се отнася до оценките, задължително е *„Във всички обучителни действия, за всеки модул, да се прилага окончателен тест за оценка от лице в лице, който ще бъде разработен в центрове, акредитирани от администрацията по труда в съответния професионален сертификат и чиято продължителност ще бъде включена в общия брой часове на модула“.* (Официален държавен бюлетин, 17/10/2023, който публикува Заповед ESS/1897/2013, от 10 октомври, чл. 4)¹².

- *Професията „Готвач“ в ЕКР и Националната квалификационна рамка*

Кралският указ 1376/2008 от 1 август 2008 г., изменен с RD 619/2013 от 2 август 2013 г., установява и актуализира, наред с други, професионален сертификат ниво 1 H0TR0108 Основни кухненски операции (BOE № 216, от 6.09.2018 г. и BOE № 220 от

¹² <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2013-10861>

13.09.2013 г.), според които максималните часове за онлайн обучение са следните, в зависимост от учебните единици:

МОДУЛ 1: Кулинарно снабдяване, предварителна обработка и консервиране.			
	Общо часове	Максимални часове онлайн обучение	Часове присъствие но обучение
Обучителни единици	120	50	
Прилагане на хигиенни, санитарни норми и условия в ресторантьорството	30	20	
Набавяне на суровини в кухнята	30	20	3
Кулинарна предварителна обработка и консервиране	60	10	6
МОДУЛ 2: Основна кулинарна подготовка			
Обучителни единици	180	90	
Прилагане на хигиенни, санитарни норми и условия в ресторантьорството	30	20	
Извършване на основни и елементарни кухненски приготовления и съдействие при кулинарната изработка	90	30	9
Приготвяне на смесени ястия и предястия	60	40	6
МОДУЛ 3: Практически стаж по основни операции в кухнята			
	80	0	

И така, за този конкретен професионален сертификат ниво 1 в Основни кухненски операции, от 300 часа на обучителните звена (без да се броят 80 часа стаж в компания), 140 могат да бъдат извършени в модалност на дистанционно обучение, т.е. 46,6%.

- *Как се одобряват нови учебни планове/програми в ПОО (първоначални и непрекъснати) в Испания*

В Наредба TSM/283/2019, която урежда Каталога на специалностите за обучение в рамките на системата за професионално обучение за заетост в областта на труда, в член 6, раздел 1, Управление на каталога, се посочва, че „управлението на процесите на регистрация, промяна, анулиране и повторно активиране на специалности, включително маршрути за обучение, ще се извършват от публичните служби по заетостта, както на държавно ниво, така и на ниво автономна общност, посредством компютърната система за управление на Каталога на специалностите, които държавната публична Служба по заетостта ще създаде за тази цел и ще предостави на разположение на автономните общности ¹³.

1.2. Опит в онлайн класове за квалификация „ Готвач“ .

¹³ <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2019-3642>

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

- *Бариери, идентифицирани по време на изследването*

Поради ситуацията с COVID-19, много училища трябваше да затворят през някои критични седмици, но след като отвориха и решиха да приложат смесена система, която гарантира спазването на максимален брой мерки за безопасност на здравето и хигиената, за да се избегнат всякакви проблеми, които биха могли да попречат на практически занятия от провеждане. И така, бариерите бяха свързани с поддържането на баланс между спазването на мерките, наложени поради COVID-19, и опитите да се предложат смесени класове: онлайн най-вече и лице в лице, когато е възможно.

На национално и регионално ниво мерките за предотвратяване на заразяване с COVID-19 бяха драстични и наложиха такива ограничения, които затрудниха провеждането на курсове по готварство както преди. Независимо от това **онлайн беше разрешено**, но **само частично** и при **специални обстоятелства**: доказване, че всички ученици са били свързани по едно и също време с учителя, колко време е отнела връзката, за да се наблюдава и гарантира реално качествено онлайн обучение.

Не всички центрове за обучение успяха да внедрят такива платформи за електронно обучение, за да осигурят предаване и наблюдение в реално време, а някои предпочетоха да затворят, тъй като нямаша средства да организират качествено онлайн обучение, което да бъде прието от Националната агенция по заетостта.

Тъй като не всички центрове за обучение успяха да създадат онлайн платформа за провеждане на онлайн курсове, те затвориха или разделиха обучаващите се на групи, за да се поберат в ограниченията за всеки клас, което означаваше повече учебни часове за учителите и трудности при организирането на курсове умножено по 2-3 в различните кухни.

- *Предимства и недостатъци от въвеждането на виртуалното практическо обучение по кулинарно изкуство в страната*

Въвеждането на онлайн обучението позволи да присъстват повече обучаеми, тъй като по време на COVID-19 учениците нямаша часове; някои родители (възрастни учащи) също не можеха да посещават присъствени часове, защото трябваше да се грижат за децата си у дома. Ако не могат да провеждат обучението „Готвач“ онлайн, това би означавало за тях да загубят обучението, започнало преди COVID-19. От друга страна, гъвкавостта на онлайн курсовете се оказа много полезен баланс между семейство/работа/курс.

Отрицателните аспекти бяха свързани с измерението на домашната кухня, тъй като всеки обучаван трябваше да има в кухнята си основните прибори и суровини, за да може да готви с учителя.

Като общи предимства на онлайн обучението, можем да споменем следното:

- а. Възможно е масовизиране на процесите на преподаване и учене;
- б. Възможно е да се спазва темпото на всеки ученик, без да се забавят едни или да се ускоряват други;
- в. Нивата на инфраструктура на формалните системи не са необходими, с последващото намаляване на разходите (във време и пари);
- г. Стимулира индивидуалната инициатива и води до по-добър подбор;
- д. Позволява активното участие на всички обучаеми;
- е. Осигурява непрекъснато наблюдение от преподавателя;
- ж. Позволява практикуване на компютърни, информационни и комуникационни техники;

- з. Има възможност за концентриране на директни уроци, както по отношение на съдържанието, така и на учебното време;
- и. Дава възможност за наблюдение на голям брой географски разделени учащи;
- й. Курсовете са проектирани фокусирани върху обучаемия;
- к. Това е ориентиран към бъдещето начин на преподаване.

Като общи недостатъци на онлайн обучението можем да изброим някои:

- а. Нуждата от компютърно оборудване предполага икономическа и учебна инвестиция в нови умения за автономна работа със системата (както за учителя, така и за ученика);
- б. Намаляването или загубата на процесите на социализация в класната стая и групата;
- в. Липсата на незабавен отговор на въпросите, които възникват в обучаемия;
- г. Фактът, че често се поддържат стилове и модели на обучение в класната стая, които са нефункционални за дистанционно обучение;
- д. Относителният недостиг на дидактически инструменти, предназначени за и подходящи за предложението.

2. Предложения за промени, позволяващи провеждането на виртуални курсове за обучение по професия „Готвач“

2.1. Идентификация на заинтересованите страни

За да бъде дадена квалификация национално акредитирана в Испания, има 2 възможности:

1. Държавната администрация е единствената компетентна да публикува нови сертификати за професионализъм, така че регионите или общностите не могат да публикуват свои собствени сертификати.

Министерството на труда и социалната икономика ръководи Държавната служба по заетостта. Тази служба действа в съответствие с Националния каталог на професионалните квалификации и насоките, определени от Европейския съюз, в сътрудничество с Националните референтни центрове, изготвя и актуализира **професионалните сертификати**, които трябва да бъдат одобрени с кралски указ и публикувани в Държавен вестник.

Кралски указ 34/2008 от 18 януари 2008 г. урежда сертификатите за професионализъм, които са официални и валидни на цялата национална територия и не представляват регламент за професионална практика.

2. Всички агенти или центрове за професионално обучение имат възможност да регистрират или публикуват нова специалност. Но преди това неговото приемане и включване трябва да бъде предложено от публичните органи, които са компетентни за това:

- Държавна служба по заетостта /ДСПЗ/;
- Министерство на труда;
- автономни региони;
- Органи за професионално обучение към областните администрации.

Следните органи могат да предлагат нови специалности:

- Национални референтни центрове за професионално обучение (CRN);

- Секторни съвместни структури на социалните агенти чрез Държавната фондация FUNDAE за обучение по заетост (Fundación Estatal para la Formación en el Empleo);
- Други администрации;
- Акредитирани центрове и организации за обучение;
- Компании;
- други.

2.2. Стъпки, които трябва да бъдат предприети за официалното признаване на виртуалното практическо ПОО

Следвайки описаните по-горе възможности и процедури, става ясно, че като се има предвид текущата ситуация в Испания, FASE (като доставчик на ПОО и лицензиран център за обучение на възрастни) може да предложи програмата за квалификация и обучение „Готвач“ в режим на дистанционна онлайн доставка, разработена за проект VET@HOME, която да бъде интегрирана изцяло или частично в рамките на обучението за заетост в Каталога на специалностите за обучение на SEPE.

Друга възможна процедура е да се предложи онлайн квалификацията и програмата за обучение „Готвач“ да бъде част от съществуващото предложение за обучение като допълнение към професионалния сертификат NOTR0108 „Основни кухненски операции“. Настоящият професионален сертификат на „Основни кухненски операции“ не включва сред модулите си за обучение специфични международни рецепти, които биха били интересни за всички бъдещи „Готвачи“ и е част от онлайн обучението VET@HOME, както и други аспекти свързани с онлайн обучението, от което може да се възползвате.

2.3. Предложения за промени

Както е показано по-горе, съгласно испанското законодателство, част от обучителната специалност „Готвач“ може да се проведе онлайн: от 300 часа от обучителните единици/часове (без да се броят 80-те часа стаж във фирма), 140 могат да бъдат проведени при дистанционна форма на обучение, т.е. 46,6%. Но тъй като обучението VET@HOME може да се извършва изцяло онлайн, FASE (както и всеки друг център за ПОО) може да предложи да го включи като специфично обучение „Готвач“ онлайн изцяло или в по-голям процент от това, което е в момента. Независимо от това, тъй като има специфични уроци лице в лице (общо 24 часа), задължителни за това обучение, предложението трябва да включва минимум 24 часа уроци лице в лице. От друга страна, тъй като оценката също трябва да се извършва лице в лице, предложението също трябва да я включва като задължителна.

2.4. Очертаване на пътеки за признаване на резултатите от практическото обучение в дистанционен режим

Министерството на труда и социалната икономика и неговото управление на Националната служба по заетостта публикуват процедурата в Заповед TSM/283/2019 14 за предлагане на специалност за обучение. Първо, учебното заведение, което иска да предложи нова специалност за обучение, трябва да попълни Обосновката на предложението за специалност, която включва 2 основни раздела: обосновка и компетенции.

ОБОСНОВКАТА НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО ЗА СПЕЦИАЛНОСТ трябва да включва една от основните причини тук по-долу:

¹⁴ <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2019-3642>

- Териториални нужди
- Секторни нужди
- Междусекторни нужди
- Нужди, открити от публичните служби по заетостта
- Специфични нужди на хора със специални затруднения при намиране на работа:
 - Млади хора
 - Жени
 - Дългосрочно безработни
 - Над 45 години
 - Хора с увреждания
 - Хора в риск от социално изключване
 - имигранти
 - други
- Ангажимент за набиране на персонал
- Допълнително обучение по договори за обучение и чиракуване
- Техническо осъвременяване на обучители и наставници-обучители
- Други. Които?

АДРЕСИРАНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ трябва да са сред следните:

- Технически/специфични професионални компетенции
- Трансверсални компетенции (може да бъде отбелязана само една, най-представителната за специалността)
- Ключови компетенции
- Цифрови/Офис автоматизация/ИКТ
- Езици/ Езикови
- Лични и социални умения
- Организационни/методически умения
- Превенция на професионалните рискове и професионалното здраве
- Ориентация
- Предприемачество
- Околна среда
- Екологичен преход
- Безопасност на храните
- Насърчаване на равенството
- Друго. Какво?

Обосновката на предложението за специалност трябва също така да включва идентифициране на специалността по код (определен от Държавната публична служба по заетостта), име и ниво на професионална квалификация, заедно с вида на обучението (формално, неформално), адресираните компетенции (технически/специфични професионални компетенции: Професионално семейство/ Професионална област).

Тя трябва да включва и технико-педагогическите спецификации, свързващи специалността от сертификата за професионални компетенции с продължителността на свързаното обучение, модулите и учебните единици, както и минималните изисквания за пространство, съоръжения и оборудване за осъществяване на обучение. Броят на учителите, предписанията за учители и наставници, както и резултатите от обучението и оценката, също трябва да бъдат изброени.

Второто изискване, освен обосновката на предложението за специалност, е да се напише доклад, обосноваващ предложението за специалност, по-специално мотивацията за него и кратко указание за добавената стойност, която носи в каталога,

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

в семейната/професионалната област или в съответните трансверсални компетенции. В допълнение към горното трябва да се добави програмата за обучение, предназначена за горепосочената специалност.

3. План за действие за прилагане на промени в законодателството (учебни планове/програми) в ПОО и образованието за възрастни (ППОО).

- Стъпките за признаване на виртуално практическо обучение за „Готвач“

дейности	Отговорна институция	Очакван срок на изпълнение	Очаквани резултати
Създаване на условия за признаване на виртуално практическо обучение и разработване на документация			
Проучване на формалните начини за представяне на предложението пред компетентните органи	FASE SL (партньор по проекта VET@HOME)	01/04/2023-30/09/2023	Анализирайте възможните форми и изберете подходящата процедура за представяне на предложението за квалификация
Подаване на предложението до SEPE	FASE SL	10.02.2023 г	Преглед на предложението за квалификация за обучение и се очаква положително решение
Квалификация за интегриране в рамките на обучението за заетост в Националната служба по заетостта „Каталог на специалностите за обучение	SEPE - Национална служба по заетостта	След положителна оценка на предложението	Квалификацията да бъде включена в Каталога на специалностите за обучение на Националната служба по заетостта

4. Очаквано въздействие от въведените промени

След предложените действия могат да се очакват 2 възможни сценария:

Вариант 1 „Предложените реформи/промени са одобрени“

- Положително въздействие:

Ако квалификацията за обучение е одобрена от Националната публична служба по заетостта, тогава курсът може да бъде кандидатстван от публични и частни центрове

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

за обучение, които участват в поканите за кандидатстване, отворени от публичните администрации, които управляват професионалното обучение в Испания:

- SEPE (Национална публична служба по заетостта) и FUNDAE (Държавна фондация за обучение по заетост);
- Публични служби по заетостта на испанските региони, като INAEM в региона на Арагон.

Що се отнася до положителното въздействие на участниците в курсовете, те могат да получат диплома, удостоверяваща, че са се възползвали от обучението според квалификацията, което ще помогне много за реализацията на пазара на труда или за намиране на нова работа в Испания или в Европа.

За акредитираните центрове за професионално обучение положителното въздействие е, че те ще имат нова специалност за обучение, която да предложат на своите ученици/обучаващи се.

- Потенциални рискове:

Ефект върху административната тежест за юридическите лица при изготвяне на заявления или недостатъчен интерес на физически лица за изцяло онлайн и дистанционно обучение, ако предпочитат присъствения режим. Следователно, това ще остане осъществима алтернатива, която да се прилага при екстремни обстоятелства или за учащи в неравностойно положение, които нямат физически достъп до помещенията за обучение.

Вариант 2 „Предложените реформи/промени не получават подкрепа и не се одобряват“

- Отрицателно въздействие: ако квалификацията не бъде одобрена, FASE (или други доставчици на ПОО, които кандидатстват за нея) няма да могат да я включат сред своите одобрени курсове за професионално обучение;
- Коригиращи мерки: Националната публична служба по заетостта може да изиска от FASE като кандидат да направи съответните корекции, които ще осигурят по-късно одобрение на квалификацията;
- Възможни решения: FASE (и други центрове за професионално образование и обучение) могат да предадат обучението като неформално учене и процедура за последващо валидиране може да бъде иницирана за признаване на резултатите от обучението, което при успешно завършване може да доведе до сертифициране на (част от) квалификация.

5. Потенциал за прилагане на подхода VET@HOME в страната

Както е показано по-горе, дори преди COVID-19, Испания вече имаше разпоредби относно дистанционното обучение, Наредба ESS/1897/2013 и Наредба ESS/722/2016, които прилагат Кралския указ 34/2008, подробно описват условията за дистанционно обучение на ПОО обучението.

Но поради COVID-19 тези условия трябваше да бъдат въведени за толкова кратко време, че центровете за обучение, които не са ги имали преди, срещнаха трудности при организирането на онлайн класове в стрийминг или поне под наблюдение, за да може Националната обществена служба по заетостта, която е отпуснала субсидията за тези курсове да може да провери реалността и доброто изпълнение.

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

Въпреки това COVID-19 ни научи на всичко, че трябва да сме подготвени за подобни ситуации, така че много центрове за обучение са въвели онлайн обучение оттогава. В това отношение онлайн обучението VET@HOME ще бъде от полза за мнозина, тъй като все още трябва да се извърви дълъг път в посока предлагане на висококачествено онлайн практическо обучение за „Готвач“ в Испания.

Португалия

1. Анализ на националната ситуация

Националната квалификационна система в Португалия

Системата за образование и обучение в Португалия е структурирана в съответствие с Основния закон за образователната система (Закон № 46/86 от 14 октомври, впоследствие изменен в някои от членовете си със Закон № 115/97 от 19 септември, и Закон № 49/2005 от 30 август) и Указ-закон №. 396/2007 г. от 31 декември, който урежда националните квалификации. Основният закон организира образователната система в предучилищното образование, училищното образование (за разделяне на основно образование, средно образование и висше образование) и извънучилищното образование. Указ-закон № 396/2007 г. от 31 декември създава Националната квалификационна система и определя рамката за регулиране на основното, средното и след средното образование и обучение на младежи и възрастни.

Системата за образование и обучение наскоро претърпя значителен набор от реформи, съществени за създаването на Националната квалификационна система.

Процесът на реформиране на португалската система за образование и обучение започна през 2007 г. с т. нар. „Дневен ред за реформа на професионалното обучение“. Процесът на реформи се очертава като начин за намиране на иновативни решения за повишаване нивото на квалификация на младите хора и възрастните.

Процесът на реформа се основава на създаването на Националната квалификационна система през 2007 г. (Декрет-закон № 396/2007 от 31 декември), която има за цел да свърже образованието, професионалното обучение и заетостта, да създаде нови инструменти и да модернизира регулаторните структури.

Първо, Националната квалификационна система приема като политическа цел насърчаването на обобщаването на средното ниво като минимална квалификация на населението. Важността на това обобщение ясно се приема от Европейския съюз (ЕС). Има и предложения на OECD за укрепване на училищното образование като средство за увеличаване на производителността на работната сила.

В съответствие с целта, поставена в контекста на създаването на Националната квалификационна система и препоръките за политики на ниво ЕС и OECD, през 2009 г. Португалия подписа закон 85/2009 от 27 август, задължително образование до 18 години.

Като начин за повишаване на нивата на квалификация в Португалия беше разработена стратегия, основана както на увеличаването на процента на завършено средно образование от младите хора, така и на възстановяването на нивата на квалификация от възрастните.

1.1. Преглед на националното законодателство

ПОО е част от образователната система, когато се насърчава от Министерството на образованието и на пазара на труда, когато се извършва (или контролира) от Министерството на труда и солидарността, от други секторни министерства и от други субекти.

Следователно една от характеристиките на ПОО в Португалия се крие в изразително секторно предложение за обучение (контролирано от публични служби), което въз основа на конкретните нужди, установени в секторите на дейност, е конституирано

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

като адекватно за тях и в много случаи като алтернатива на големите национални системи.

ПОО е законово уредено в Основния закон на образователната система (LBSE) и в DL 401/91 и 405/91. Тези дипломи разграничават професионалното обучение, включено в образователната система, от професионалното обучение, включено на пазара на труда. И двете се отличават с институционална подкрепа и преобладаващо настойничество, съответно от Министерството на образованието (ME) и Министерството на труда и солидарността (MTS), но също и от целите, типологията на предлаганото обучение, целевите аудитории и нивата на приоритетно обучение, педагогическо оценяване и сертифициране.

Всяка една от системите се различава вътрешно в подсистеми, с различни характеристики.

По-специално в „обучението в рамките на пазара на труда“ работят голям брой субекти с публичен или частен статут, съфинансирани от различните програми за подпомагане. Съществуването на много разнообразно и диференцирано предложение за обучение, поради неговите характеристики и собствено управление, все повече повдига проблема за вътрешната и външната артикулация на съответните системи и подсистеми.

Първоначалното обучение, включено в образователната система, обхваща курсове, разработени от средните учебни заведения. Това са по-специално технологични курсове, курсове в професионални училища, образователно-обучителни курсове и курсове за периодично обучение (с компонент на професионално обучение).

Въпреки че поддържат обща хоризонтална и многосекторна перспектива, структурите и обучителните действия под опеката на областта на работа (MTS) представят, в своя генезис, допускания, които ги разграничават от образователните структури. Институтът за заетост и професионално обучение (IEFP) е публичната организация, отговорна за прилагането на политиките за заетост и ПОО, определени от правителството. Професионалното образование и обучение, извършвано от IEFP, възприема по-интензивен модел на действие, като такъв с по-кратка продължителност от този на ME и по-близък до реалните условия на труд, който включва стаж или система за редуване на обучение, представлява програма, насочена към професионално обучение на млади хора.

Органът, отговорен за сертифициране на частни субекти, по области на ПОО, в обхвата на професионалното обучение, е Главна дирекция по заетостта и трудовите отношения (DGERT). Обучаващите организации могат да предоставят обучение само в области на образованието и обучението, сертифицирани от DGERT, но има регулирани професии, предмет на специфична регулация, чиито отговорни органи одобряват одобрението на квалификации, като например Първоначално педагогическо обучение на обучители, наред с други. Когато няма специфични разпоредби, субектите прибягват до правилата на сертифициращия субект, който е DGERT.

Дистанционното обучение в момента е един от най-използваните начини, като се има предвид пандемията и появата на платформи за сътрудничество, които позволяват курсовете да се провеждат в режим на електронно и дуално-обучение. Този тип обучение е признато и следва разпоредбите и осигуряването на качеството на различните органи, които отговарят за сертифицирането и одобрението на курсовете.

Понастоящем в Португалия е възможно да се долови загрижеността относно използването на системи за обучение, поддържани от най-новите технологии. Това се отнася до обогатяване на класни стаи/обучителни пространства с помощта на технология, опция за хибридна система или дори изцяло онлайн система. Тези тенденции изискват процеси на валидиране и акредитация, основно поради необходимостта да се гарантира качеството и надеждността на тези среди.

На макроравнище доскоро нямаше ясна политика за последователни инвестиции или регулиране, обхващаща португалското общество, която да е прозрачна и ефективна за тези среди. Съществуващото поле за регулиране на електронното обучение в Португалия изглеждаше в началото или недостатъчно в сравнение с други страни от Европейския съюз.

По-долу е представен преглед на разпоредбите, които трябва да се вземат предвид за прилагането на виртуални практически курсове:

Заповед № 17 035 / 2001 от 14 август (Despacho n.º 17 035 / 2001, de 14 de Agosto)¹⁵ установява специфичния режим на подпомагане на професионалното обучение, осъществявано от разстояние. В тази заповед, в глава II - Организация на обучението, в член 3 - Непрекъснато обучение на активно работещите, е описано:

" 1 - При непрекъснатото обучение на активни работници, ниво 2 на обучение ще се счита за минимално ниво на достъп.

2 - Непрекъснатото обучение на активните трябва да има сесии лице в лице, където, а именно, може да се възложи практическа работа, решаване на проблеми и валидиране на придобитите знания и насочващи пътеки.

3 - Сесиите лице в лице не могат да надвишават 25% от общото работно натоварване, нито да имат максимална дневна продължителност от повече от шест часа.

4 - Годишното натоварване не може да надвишава петстотин часа.

5 - За предпочитане е обучението да се организира в модулни единици с работно натоварване, което никога не надвишава сто часа.

6 - Когато специфични обстоятелства го оправдават, дистанционното обучение може да бъде прието по изключение за целеви групи с по-ниска квалификация от тези, посочени в параграф 1 .

Член 4 - Обучение на други аудитории гласи:

"1 - При обучението на други аудитории, различни от активните служители, трябва да се използва методологията на дистанционното обучение, като специфичен и частичен компонент от обучителната пътека.

2 - Работното натоварване на компонента за дистанционно обучение, както синхронно, така и асинхронно, не трябва да надвишава 25% от общата продължителност, предвидена за курса, и не може при никакви обстоятелства да надвишава двеста часа.

3 - Дистанционното обучение, включено в други курсове на обучение, трябва да спазва разпоредбите на параграфи 2, 3 и 5 на член 3."

¹⁵https://elearning.iefp.pt/pluginfile.php/47236/mod_scorm/content/0/ons01/03ons01d.htm

Закон **№ 9/2009 от 4 март (Lei nº 9/2009, de 4 de março)**¹⁶, който установява националната квалификационна рамка, предвижда, че професионалното образование и обучение (ПОО) може да се предоставя лице в лице, смесено или от разстояние. Дистанционният **режим** може да се прилага чрез информационни и комуникационни технологии (ИКТ), но трябва да гарантира, че обучаемите имат достъп до адекватни средства и ресурси за успеха си.

Указ-закон № 10-A/2020 от 13 март 2020 г. (Decreto-Lei n.º 10-A/2020, de 13 de março)¹⁷ установява извънредни и временни мерки по отношение на епидемиологичната ситуация на новия коронавирус – COVID 19, които са включени в ГЛАВА IV - Преустановяване на преподавателски и непреподавателски дейности, член 9 - Преустановяване на преподавателски и непреподавателски дейности и обучителни дейности, в точка 6 - При задължително или сертифицирано професионално обучение, а именно това, което се отнася до професионалния достъп и практиката, **присъственото обучение може по изключение да бъде заменено с дистанционно обучение**, когато това е възможно и са налице условията за тази цел, с необходимите адаптации и гъвкавост на съответните изисквания, след разрешение от компетентния орган.

От март 2020 г. задължителна пандемия, по принудителен начин доведе до широкото навлизане на методологиите за дистанционно обучение. Генерална дирекция „Заетост и трудови отношения“ (DGERT) издава становище относно дистанционното обучение и професионалното обучение¹⁸, то не отговаря на изискванията да потвърди, че стратегията за преминаване от обучение лице в лице към обучение за електронно обучение е подходящ залог, като предвид спирането на образователни дейности и присъствено обучение, с Указ-закон № 10-A / 2020 г. от 13 март. Въпреки това DGERT предупреди, че този ангажимент трябва да бъде придружен от стриктно спазване на изискванията на сертификата DGERT за обучение по електронно обучение, в случай на субекти, сертифицирани от DGERT.

Поради това **националните закони не забраняват онлайн класове/обучение** в начално или непрекъснато ПОО в Португалия. Те обаче налагат някои условия, за да се считат тези класове/обучение за валидни, а именно достъп до адекватни средства и ресурси за обучаемите.

Обучаващите субекти не се нуждаят от разрешение от DGERT или специално сертифициране за разработване на обучение под формата на организация от разстояние, но те трябва да *„гарантират ниво на качество за тези интервенции, идентично с това, което характеризира обучението лице в лице“*. Това означава, че не е достатъчно да се използват видеоконферентни системи или да се предоставят ръководства за четене. Това означава много повече от това: включва наличието на платформа за електронно обучение, адекватен педагогически модел, система за обучение и оценка, подходяща за електронно обучение.

Това също означава наличие на човешки ресурси с подходящо обучение. Той също така подчерта в този контекст, че когато избират този нов начин за организиране на обучение, организациите трябва да актуализират своята документация, свързана със сертификата DGERT, т.е. да преформулират и добавят документацията, свързана с компонента за електронно обучение, за да бъде достъпна за по-късен одит на DGERT.

¹⁶<https://www.dgert.gov.pt/regime-de-acesso-e-exercicio-de-profissoes-e-de-atividades-profissionais>

¹⁷<https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/decreto-lei/10-a-2020-130243053>

¹⁸<https://certifica.dgert.gov.pt/aviso-anqep.aspx>

Настоящото прессъобщение споделя и становището на Националната агенция за квалификация и професионално образование (АНКПО) относно развитието на дистанционното обучение в рамките на Националния квалификационен каталог. Ако субектът реши да извършва обучителната си дейност по структуриран и редовен начин в този формат, той трябва да отговаря на **специфичните изисквания, посочени в Рамката за качество на сертифициране за дистанционно обучение**, от съществено значение за осигуряване на ниво на качество на тези интервенции, идентично с това, което характеризира представянето на обучението. Съществените изисквания са човешките ресурси, процесите в развитието на обучението, педагогическият модел, системата за обучение и оценяване и Оперативният регламент за обучението. Предмети от практическо естество и в обучение в работен контекст, а именно защото изискват използването на специфични пространства, инструменти и оборудване, не могат да се появят чрез дистанционно обучение или симулирана практика, за да се гарантира съответствие. Всички останали дисциплини продължават да работят дистанционно.

Сертифицирането е признание, предоставено от области на образование и обучение, и няма допълнителен процес на валидиране за тази форма на организация.

Наредба № 70/2022, от 2 февруари (Portaria n.º 70/2022, de 2 de fevereiro), Регламентира курсовете за обучение, предвидени в член 9, параграф 1, буква б) от Декрет-закон № 396/2007, от 31 декември

- *Професията „Готвач“, спомената в ЕКР и националната квалификационна рамка*

В Португалия професията „Готвач“ е достъпна в 3 нива на НКР/ ЕКР, а именно ниво 2, 4 и 5.

- а. **Ниво на НКР/ЕКР – 2, Код – 811177, Област на образованието и обучението: 811 – Хотелиерство и ресторантьорство, в следните квалификации/модалности на образование и обучение ¹⁹:**

КУРСОВЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ (CEF) – за млади хора

- Справка за училищно обучение - Образование и курсове за обучение 811177 Готвач, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, ниво на НКР/ЕКР: ниво 2; Общ брой кредитни точки: 50, Условия за достъп: По-малко от 6 ^{клас} ;
 - Обучение в контекста на работата (FCT) - Справка за обучение в контекста на работа (FCT) - Курсове за образование и обучение, 811177 Готвач, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, НКР/ЕКР: Ниво 2 Общо кредитни точки: 10 ;
- ПРОФЕСИОНАЛНИ УМЕНИЯ, Справка за технологично обучение - 811177 Главен готвач, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво: Ниво 2 | Общо кредитни точки: 84,25;
- Справка за двойно сертифициране на обучение – Курсове за образование и обучение, 811177 Готвач, Област за образование и обучение: 811 – Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво QNQ/QEQ: Ниво 2; Общо кредитни точки: 134,25.

EFA КУРСОВЕ / МОДУЛНО ОБУЧЕНИЕ (EFA) – за възрастни

¹⁹<https://catalogo.anqep.gov.pt/qualificacoesDetalhe/7327>

- Справка за училищно обучение – Образование и курсове за обучение на възрастни, 811177 Готвач, Област на образование и обучение: 811 – Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво QNQ/QEQ: Ниво 2; Общо кредитни точки: 50;
 - Обучение в контекста на работата (FCT) - Образование и курсове за обучение на възрастни, 811177 Готвач, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво НКР/ЕКР: Ниво 2; Общо кредитни точки: 134,25;
- Показател за училищни умения - Признаване, валидиране и сертифициране на умения, 811177 Готвач, Област на образованието и обучението: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, ниво на НКР/ЕКР: ниво 2; Общо кредитни точки: 50;
- Референция за двойно сертифициране на обучение - Признаване, валидиране и сертифициране на умения, 811177 Готвач, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, НКР/ЕКР Ниво: Ниво 2; Общо кредитни точки: 134,25;
- Справка за признаване, валидиране и сертифициране на компетенции (RVCC) - Професионални умения - 811177 Готвач, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, ниво на НКР/ЕКР: ниво 2;

б) Ниво QNQ/QEQ – 4, Код – 811183, ОБЛАСТ НА ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ: 811 – Хотелиерство и ресторантьорство, в следните квалификации ²⁰:

ПРОФЕСИОНАЛНИ КУРСОВЕ (СР) – за младежи

- Справка за училищно обучение - Професионални курсове, 811183 Кухненски/сладкарски техник, Указ-закон 55/2018, Област на образованието и обучението: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво на НКР/ЕКР: Ниво 4; Общо кредитни точки: 70;
 - Рамка за обучение на работното място (FCT) - Професионални курсове, 811183 Кухненски/сладкарски техник, Указ-закон 55/2018, Област на образованието и обучението: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво НКР/ЕКР: Ниво 4; Общо кредитни точки: 20;
- Референция за двойно сертифициране на обучение - Професионални курсове, 811183 Кухненски/сладкарски техник, Декрет-закон 55/2018, Област на образованието и обучението: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво НКР/ЕКР: Ниво еl 4; Общо кредитни точки: 198;
- Професионални умения, справка за технологично обучение -811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво на НКР/ЕКР: Ниво 4; Общо кредитни точки: 128.

КУРСОВЕ ЗА ЧИРАЦИ (СА) – за младежи и възрастни до 29 години

- Справка за училищно обучение - Обучителни курсове, 811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, QNQ/QEQ Ниво: Ниво 4 | Общо кредитни точки: 70;

²⁰<https://catalogo.anqep.gov.pt/qualificacoesDetalhe/7332>

- Рамка за обучение на работното място (FCT) - Обучителни курсове, 811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво НКР/ЕКР: Ниво 4; Общо кредитни точки: 20;
- Референция за двойно сертифициране на обучение – курсове за чиракуване, 811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на образование и обучение: 811 – Хотелиерство и ресторантьорство, НКР/ЕКР Ниво: Ниво 4; Общо кредитни точки: 198;
- Референция за технологично обучение -811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво на НКР/ЕКР: Ниво 4; Общо кредитни точки: 128.

КУРСОВЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ (CEF) - младежи

- Справка за училищно обучение - Образователни и обучителни курсове, 811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, ниво на НКР/ЕКР: ниво 4 | Общо кредитни точки: 70;
 - Референция за обучение в контекста на работата (FCT) - Образователни и обучителни курсове, 811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво НКР/ЕКР: Ниво 4; Общо кредитни точки: 20;
- Референция за обучение за двойна сертификация – Образователни и обучителни курсове, 811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на образование и обучение: 811 – Хотелиерство и ресторантьорство, НКР/ЕКР Ниво: Ниво 4; Общо кредитни точки: 198;
- Референция за технологично обучение -811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво на НКР/ЕКР: Ниво 4; Общо кредитни точки: 128;

EFA КУРСОВЕ / МОДУЛНО ОБУЧЕНИЕ (EFA) – за възрастни

- Справка за училищно обучение – Образование и курсове за обучение на възрастни, 811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на образование и обучение: 811 – Хотелиерство и ресторантьорство, НКР/ЕКР Ниво: Ниво 4; Общо кредитни точки: 70;
 - Референция за обучение на работното място (FCT) - Образование и курсове за обучение на възрастни, 811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво НКР/ЕКР: Ниво 4; Общо кредитни точки: 20;
- Референция за обучение за двойна сертификация – Образование и курсове за обучение на възрастни, 811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на образование и обучение: 811 – Хотелиерство и ресторантьорство, НКР/ЕКР Ниво: Ниво 4; Общо кредитни точки: 198;
- Справка за технологично обучение - 811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на обучение и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво на НКР/ЕКР: Ниво 4; Общо кредитни точки: 128;
- Основни компетенции за образование и обучение на възрастни – средно ниво;

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

- Референция за RVCC - Професионални умения - 811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, НКР/ЕКР Ниво: Ниво 4;
- Референция за обучение за двойна сертификация - Признаване, валидиране и сертифициране на умения, 811183 Кухненски/сладкарски техник, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, НКР/ЕКР Ниво: Ниво 4; Общо кредитни точки: 198.

в) Ниво на НКР/ЕКР – 5, Код – 811183, ОБЛАСТ НА ОБРАЗОВАНИЕТО И ОБУЧЕНИЕТО: 811 – Хотелиерство и ресторантьорство, в следните квалификации ²¹:

ТЕХНОЛОГИЧЕН СПЕЦИАЛИЗАЦИОНЕН КУРС (СЕТ)

- Справка за училищно обучение 811287 Техник-специалист по мениджмънт и кухненско производство, Област на образованието и обучението: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво на НКР/ЕКР: Ниво 5; Общо кредитни точки: 15;
- Справка за технологично обучение, 811287 Техник-специалист по мениджмънт и кухненско производство, Област на образованието и обучението: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво на НКР/ЕКР: Ниво 5; Общо кредитни точки: 91,5;
- Справка за обучение на работното място (FCT) - Курсове за технологична специализация, 811287 Техник-специалист по кухненски мениджмънт и производство, Област на образованието и обучението: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво НКР/ЕКР: Ниво 5; Общо кредитни точки: 15;

ЧИРАК +

- Справка за училищно обучение 811287 Техник-специалист по мениджмънт и кухненско производство, Област на образованието и обучението: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво на НКР/ЕКР: Ниво 5; Общо кредитни точки: 15;
 - Рамка за обучение на работното място (FCT) - Aprendizagem+, 811287 Техник-специалист по кухненски мениджмънт и производство, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво НКР/ЕКР: Ниво 5; Общо кредитни точки: 15
- Референция за обучение за двойна сертификация - Aprendizagem+, 811287 Техник-специалист по кухненски мениджмънт и производство, Област на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, Ниво НКР/ЕКР: Ниво 5; Общо кредитни точки: 106,5;

МОДУЛНО ОБУЧЕНИЕ

- Референция за двойно сертифициране на обучение - Модулно обучение, 811287 Техник, специалист по кухненски мениджмънт и производство, Област на образованието и обучението: 811 - Хотелиерство и ресторантьорство, НКР/ЕКР Ниво: Ниво 5 | Общо кредитни точки: 106,5.
- Референция за обучение в работен контекст (FCT) - Модулни формации, 811287 Техник, специалист по кухненски мениджмънт и производство, Област

²¹<https://catalogo.anqep.gov.pt/qualificacoesDetalhe/1662>

на образование и обучение: 811 - Хотелиерство и ресторанти, Ниво НКР/ЕКР: Ниво 5.

1.2. Опит в онлайн класове за квалификация „ Готвач“

В Португалия бяха предприети значителни мерки на национално ниво в областта на образованието и обучението в контекста на пандемията от COVID-19, което доведе до поредица от актове, регулиращи процесите, както следва:

- Указ-закон № 22-D/2021 г. от 22 март – установява извънредни и временни мерки във връзка с пандемията от болестта COVID-19 в областта на образованието;
- Указ-закон № 22/2020 г. от 16 май – изменя извънредните и временни мерки, свързани с пандемията от COVID-19;
- Декрет-закон № 20-N/2020 от 14 май – установява извънредни мерки за организиране и провеждане на образователни и обучителни дейности в обхвата на пандемията от COVID-19;
- Указ-закон № 14-G/2020 от 13 април – установява извънредни и временни мерки в областта на образованието в рамките на пандемията от COVID-19;
- Указ-закон № 10-A/2020 от 13 март - установява извънредни и временни мерки по отношение на епидемиологичната ситуация на новия коронавирус – COVID 19
- Постановление на Министерския съвет № 10-A/2020 г. от 13 март - утвърждава комплект от мерки във връзка с епидемиологичната обстановка на новия коронавирус – COVID 19.

През последните години бяха приети и други закони, не само като отговор на предизвикателствата, пред които е изправена пандемията в сектора на професионалното образование и обучение, но и в опит да се улесни цифровата трансформация на сектора на образованието и обучението:

- Наредба № 246/2022 г. от 27 септември – създава втора фаза на Програмата „Заетост + Дигитални 2025“, програма за професионално обучение в дигиталната сфера;
- Наредба № 62/2022 г. от 31 януари – регламентира създаването и организирането и функционирането на центрове за квалификация на възрастни;
- Наредба № 194/2021 г. от 17 септември – определя образци на дипломи и удостоверения в електронен формат за образователни и обучителни предложения в основното и средното образование;
- Португалска харта за правата на човека в цифровата ера (Lei nº 27/2021, de 16 de maio);
- Декрет-закон № 23/2021 от 22 март – определя прекратяването на действието на декрети-законали, публикувани между 1986 г. и 1991 г.;
- Нормативна заповед № 10-A/2021 г. от 22 март – определя утвърждаване на Наредба за тестовете за външно оценяване и тестовете за присъствено обучение в основно и средно образование за учебната 2020/2021 г.;
- Заповед № 3262-A/2020 от 12 март – процедури за планиране на мрежата от предложения за обучение с двойно сертифициране, а именно курсове за обучение и обучение на младежи (CEF), професионални курсове (CP) и курсове със собствени планове за двойно сертифициране (CPP) ;

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

- Наредба 250-A/2020 г. от 23 октомври – създава дигитална програма Jovet+, програма за обучение за придобиване на умения в дигиталната сфера;
- Наредба № 198/2020 г. от 18 август – утвърждава общия правилник на специалните конкурси за носители на курсове за двойна сертификация в средно ниво и специализирани курсове по изкуства за регистрация и записване в частни висши училища;
- Наредба № 183/2020 г. от 5 август – създава курсове по португалски приемащ език (PLA), както и правилата за тяхната организация, функциониране и сертифициране;
- Наредба № 359/2019 г. от 8 октомври – Регламентира **формата на дистанционно обучение**, предвидена в Наредба-закон № 55/2018 г. от 6 юли;
- Заповед № 6954/2019 г. от 6 август – установява насоките, които ръководят програма за интервенция за млади хора, които са отпаднали от образователната система и са изложени на риск от социално изключване, наречена „Втора възможност“;
- Заповед № 1088/2019 от 31 януари – създава и регулира Динамичната референтна рамка за дигитална компетентност (QDRCD);

На 29 ноември 2023 г. Националната агенция за квалификация и професионално образование (ANQEP) представи процеса на преформулиране и актуализиране на Националния квалификационен каталог (CNQ). Този проект, който включва няколко етапа и широк кръг сектори на португалското общество, а именно секторните съвети за квалификация (CSQ), има за цел да изгради рамка за обучение, способна да отговори на нововъзникващите технологични трансформации и произтичащите от тях нови потребности от квалификация. Адаптирането към предизвикателствата на бъдещето и присъщата им непредсказуемост изисква по-засилено обучение в умения, свързани с ученето през целия живот.

Законодателни промени в SNQ

- Автономизиране на ниво 5 и укрепване на междинните квалификации
- Гъвкавост при достъпа до формите и възможност за тяхното комбиниране
- Автономност на екипите на Centros Qualifica и на структурите за обучение

CNQ

Това е динамичен инструмент за стратегическо управление на квалификациите с двойно сертифициране, не по-високи от N2, N4, N5 от НКР, признати на европейско и международно равнище.

- Регулира условията за двойно сертифициране на SNQ, насочени към млади хора и възрастни.
- Насърчава ефективността на публичното, националното и европейското финансиране за обучение (достъп до FSE)
- Гарантира публично, безплатно и официално предлагане на обучение
- Интегрира уникални референции по отношение на технологичния компонент на квалификациите
- Разграничава резултата - квалификация - от начините за постигане на този резултат - обучение, RVCC и признаване на чуждестранни титли
- Позволява капитализиране на единиците за компетентност и гъвкавост между начините

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

Допълнителни мерки за актуализиране на CNQ

- законодателни промени
- създаване на маршрути с кратка и средна продължителност (PCMD)
- нова методология за разработване на квалификации
- нова справка за ключовите умения за образование и обучение на възрастни - основно ниво

Краткосрочни и средносрочни пътеки (PCMD)

- По-бърз отговор на нуждите от професионално обновяване и преквалификация
- Позволява автономно сертифициране
- Те могат да се възползват от придобиването на квалификация

Нова методология за проектиране на квалификации

- Квалификациите се основават на резултатите от обучението, а не на съдържанието на обучението
- Справката за уменията става основен елемент на квалификацията
- Представява и въвежда промяна в парадигмата на обучението, съобразена с европейските препоръки

Нова справка за ключовите умения в образованието и обучението за възрастни - основно ниво

- Първият, който е изцяло съобразен с новата методология (UC)
- С по-актуални умения, по-всеобхватни
- Отговаря на възрастни с много ниски нива на грамотност

Настоящият национален каталог на квалификациите (CNQ)

- 392 квалификации
- 45 области на образование и обучение
- 4069 UC
- 8670 UFCD (25h и 50h)
- 41 краткосрочни и средносрочни пътеки

Нива QNQ/EQQ	на	№ QNQ Квалификации
2		110
4		231
5		51

Съставяне на карта на квалификациите, предложени за новия CNQ

Квалификационни нива на QNQ	Съществуващи квалификации в CNQ	Предложени квалификации за нови CNQ
Ниво 2	110	38
Ниво 4	231	164
Ниво 5	51	92
ОБЩО	392	294

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

PCMD в QNQ	Предложения на PCMD
41	60

Основни предизвикателства при актуализирането на CNQ

- Промяна на моделите на организация на обучението
- Приспособяване на механизмите за финансиране на общността
- Адаптиране на ИТ системите за поддържане на регистъра за сертифициране на обучението (SIGO)
- Обучение на обучители и учители за практики на обучение, ориентирано към уменията

- *Бариери, идентифицирани по време на изследването*

Всичко това показва, че необходимостта от реформа в системата на ПОО се признава на държавно ниво и се приемат съответните разпоредби, ако е необходимо, за да ръководят процеса. По този начин основните трудности и бариери, идентифицирани по време на изследването пред пълното признаване на виртуалното практическо обучение, бяха: разрешеният процент на учебните дейности, предоставяни онлайн, и задължителното присъствено оценяване. Все пак те могат да бъдат преодолени чрез процедурите за признаване и валидиране, приети в страната.

Така предизвикателствата в Португалия, освен регулациите, споделени от заинтересованите страни, бяха свързани с:

- Липса на оборудване: някои хора нямаха достъп до оборудването, необходимо за поддържане на онлайн класове и прилагане на учебната практика в дома им, като компютър, стабилна интернет връзка и добре оборудвана кухня (тъй като практиката беше свързана с готвене);
 - Липса на мотивация: да се научиш да готвиш онлайн изглежда предизвикателство, тъй като изисква самодисциплина и мотивация;
 - Липса на взаимодействие: онлайн класовете се оказаха по-малко интерактивни от класовете лице в лице, главно поради ограниченията на технологиите, и това затруднява ученето, особено за хора, които учат най-добре чрез взаимодействие с другите;
 - Липса на компютърни умения: някои хора може да нямат необходимите компютърни умения, за да следват онлайн курс;
 - Липса на достъп до интернет: някои хора може да нямат достъп до интернет. Това може да се дължи на фактори като местоположение, доход или липса на инфраструктура;
 - Липса на финансова подкрепа: онлайн уроците по готвене могат да бъдат скъпи, ако обучаемите трябва да доставят всички необходими продукти и материали за практическите уроци със собствени средства. Това може да е пречка за хора с ограничен бюджет и т.н.
- *Предимства и недостатъци от въвеждането на виртуалното практическо обучение по кулинарно изкуство в страната*

По време на пандемичните обстоятелства дистанционната работа стана задължителна. Публичните и частни субекти в зоната на обучение, както и всички компании, които се нуждаят от обучителни дейности за своите работници, трябваше да се адаптират към новото време. Дистанционното обучение се превърна не просто в опция, а в единствена възможност за тренировъчна дейност. Това беше предизвикателство, което доведе до нови трудности, но също така бяха научени нови уроци. Екипите се научиха да общуват без да седят един до друг. Дистанционното обучение е модалност, която се използва все повече поради лесния достъп и разпространение. В допълнение, разходите, които обикновено се изискват в обучителните дейности, са значително намалени, като същевременно се позволява персонализирана форма.

Една от основните причини за приемането на тази модалност от организациите е свързана с разстоянието, тъй като позволява на обучаемия да провежда обучението от всяко място. Въз основа на скорошни проучвания сега е публично достояние, че използването на ИТ инструменти увеличава усвояването на знанията с 25% до 60%, тъй като обучаемият е по-ангажиран, фокусиран и възприемчив.

В допълнение към възможността за достъп през множество устройства, засилвайки своята достъпност, електронното обучение позволява последователност в представеното съдържание, тъй като то се предава еднакво на всички обучаеми, нещо, което никога няма да се случи при реализирането на множество сесии лице в лице. Има много различни фактори, които могат да направят обучителните действия различни, въпреки че имат едно и също педагогическо съдържание.

Освен това дава възможност за намаляване на разходите за обучение, тъй като то се извършва без необходимост от физическо пространство. От друга страна, това позволява на ученика да извършва учене със собствено темпо. Според някои проучвания обучаемите намаляват времето си за обучение с 40% до 60% в сравнение с традиционното обучение лице в лице.

Дистанционното обучение ви позволява да достигнете до целева аудитория, която е географски отдалечена от вас и организацията, тъй като позволява достъп навсякъде. Отличаващ се с намалени разходи в сравнение с обучението лице в лице, това е решение с по-ниска цена, все по-често използвано от организации и обучаеми. Също така е важно да се отбележи, че това е нотка модерност. Поради своя потенциал, дистанционното обучение позволява на организациите да заемат новаторска позиция спрямо други „играчи“ на пазара.

В случай на виртуално практическо обучение в обучението по кулинарни изкуства откриваме тези предимства, но трябва да имаме предвид, че тъй като това е обучение, което изисква набор от оборудване, работни инструменти и материали, разходите са по-високи и изисква комплект на материалните, физическите изисквания и финансовите средства за изпълнението му.

Когато говорим за групи в неравностойно положение като тези, които живеят в отдалечени райони, хората с увреждания, недостатъците са по-очевидни и е необходим набор от физическа, материална и финансова подкрепа, за да могат да имат достъп до обучение в съответствие с разпоредбите на Програмата за умения за Европа, за да се гарантира, че правото на обучение и учене през целия живот става реалност в цяла Европа, от градовете до най-отдалечените селски райони, с оглед постигане на целите за увеличаване на участието на млади хора и нискоквалифицирани възрастни в действия за УЦЖ.

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

2. Предложения за промени, позволяващи провеждането на виртуални курсове за обучение по професия „Готвач“

Като цяло, португалската система за ПОО е доста гъвкава по отношение на разнообразие от различни форми и нива на квалификация във всяка професионална област. Тя попада в концепцията на изградената в страната Национална квалификационна система и непрекъснато се развива в съответствие с европейските и национални приоритети и политика.

Цели на Националната квалификационна система

Целите на създаването на Националната квалификационна система в Португалия са разнообразни. До голяма степен тези цели отговарят на пътната карта на очакванията, теоретично свързани с конституирането на квалификациите. Ще бъде важно да опоменем само някои от тези цели.

- i. за укрепване на интеграцията на предложенията за образование и обучение в общите и професионалните области,
- ii. Създаване на механизми за достъп до сертифициране на училищни и професионални умения, придобити чрез неофициално и неформално обучение.
- iii. Улесняване на достъпа до квалификация в контекст на учене през целия живот, насърчаване на гъвкавостта на офертата чрез нейната модулност в автономно сертифицирани и капитализирани краткосрочни единици.
- iv. Окачествяване на механизмите за мониторинг и проследяване на качеството на образованието и обучението, записани в Националната квалификационна система.
- v. Насърчаване на уместността, сертифицирането и признаването на предоставянето на образование и обучение, включително укрепване на връзката му с нуждите на производствената верига.
- vi. Укрепване на интеграцията между академичните и двойните пътеки за сертифициране, по-специално чрез задълбочаване на механизмите за продобиване и артикулиране на компетенциите.

Основни инструменти на Националната квалификационна система

Както беше посочено по-горе, постигането на целите, посочени по-горе, е тясно свързано, от една страна, с появата на нов институционален модел, а от друга с разработването на някои инструменти, включително:

- Референциите за обучение;
- Единиците за краткосрочно обучение (UFCD);
- Доказателство за квалификация;
- Признаване, валидиране и сертифициране на компетентности (RVCC);
- Двойна сертификация;
- Обекти на Националната квалификационна система;
- Индивидуалната брошура за компетентност
- Национален квалификационен каталог
- Националната квалификационна рамка

Препратки към обучението

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

Референциите за обучение съответстват на набора от информация, която ръководи организацията и развитието на обучението, в зависимост от професионалния профил или свързаната референтна рамка, посочена в Националния квалификационен каталог (NQC).

Референциите за обучение идентифицират референтното предназначение, нивото на квалификация, областта на образованието / обучението, пътеката на обучение и модалностите на обучение, в които те могат да бъдат разработени. Те също така интегрират изходния профил, организацията на референтния материал за обучение, методологиите за обучение, разработването на основно обучение и технологично обучение и предложение за дидактически ресурси.

Учебните звена

Единиците за краткосрочно обучение (UFCD) са учебни единици, способни на автономно сертифициране и интегриране в един или повече курсове за обучение, посочени в Националния квалификационен каталог (NQC), позволяващи придобиването на сертифицирани умения. Технологичното обучение е структурирано в UFCD с продължителност 25 или 50 часа. UFCD се определя от името, продължителността, целите и съдържанието.

Доказателство за придобиване на квалификация

Доказването на придобита квалификация, предвидена в Националния каталог на квалификациите, се извършва чрез диплома за квалификация. Дипломата за квалификация трябва да посочва съответното квалификационно ниво, съгласно НКР и, когато е приложимо, професионалната дейност, за която е придобита квалификация, съгласно НКР.

Завършването на една или повече единици за краткосрочно обучение (UFCD) от препоръките за обучение на NQC, което не позволява незабавно квалификация или завършване на процес на признаване, валидиране и сертифициране на компетенции, се доказва със сертификат за квалификации.

Заклучението с използването на сертифициран курс на обучение, който не е включен в NQC, се доказва със сертификат за професионално обучение.

Дипломите и сертификатите се издават от обучаващите организации, които интегрират мрежата на Националната квалификационна система (NSQ).

Признаване, валидиране и сертифициране на компетентности (RVCC)

RVCC е процесът, който позволява на индивида на възраст най-малко 18 години признаване, валидиране и сертифициране на умения, придобити и развити през целия живот (неофициално и неформално учене).

Двойната сертификация

Двойната сертификация съответства на признаването на компетентности за извършване на една или повече професионални дейности и училищна квалификация чрез квалификационна диплома. По този начин е възможно да се посещават курсове за първоначално двойно сертифициране на обучение, действия на „двойно сертифицирано непрекъснато обучение“, съответстващи на референции за обучение или краткосрочни обучителни единици, интегрирани в NQC, разработени от обучаващи субекти, сертифицирани за тази цел, или от признати образователни заведения, които същевременно дават професионална и академична квалификация.

Двойното сертифициране е приложимо за професионалните дейности, интегрирани в NQS или в курсовете за обучение, или в процесите на RVCC.

2.1. Идентификация на заинтересованите страни

Субекти на Националната квалификационна система

Структурата на Националната квалификационна система - NQS се основава основно на следните единици:

- **Националната агенция за квалификация и професионално образование (ANQEP IP)**, е публичен институт, интегриран в непряката администрация на държавата, с административна, финансова и педагогическа автономия.

ANQEP IP има съвместен надзор и надзор на министерствата на образованието и на труда, солидарността и социалната сигурност, в координация с Министерството на икономиката и морето. Мисията на тази агенция е да допринесе за подобряване на квалификационните нива на младите хора и възрастните в Португалия, насърчавайки както нарастващото търсене на академични и професионални квалификации (двойно сертифициране), на неуниверситетско ниво, така и предлагане на първоначално и през целия живот обучение, което е широко привлекателно, качествено и подходящо за пазара на труда (Декрет-закон № 36/2012 от 15 февруари).

Съгласно Националната квалификационна система, ANQEP IP има следните задължения ²²:

- a) Проектиране и постоянно актуализиране на Националния квалификационен каталог, инструмент, който регулира квалификациите за двойно сертифициране, които не са от по-високо ниво;
- b) Регулиране и рационализиране на предлагането на образование и професионално обучение с двойна сертификация, насочено към млади хора и възрастни, предлагането на специализирано художествено образование и системата за признаване, валидиране и сертифициране на компетентности (RVCC), както на училищно, така и на професионално ниво, насочена към възрастни;
- c) Насърчаване и гарантиране на необходимата информация и средства за насочване, допълването и гъвкавостта на системите за образование и професионално обучение и качеството на гореспоменатите оферти, заедно с другите субекти, отговорни за тези въпроси;
- d) Координира проектирането на пътеки, разработване на учебни програми и специфични методологии за професионално образование и обучение с двойна сертификация, насочено към млади хора и възрастни и процесите на RVCC;
- e) Участвайте в разработването на препоръки за първоначално и продължително обучение за учители, обучители и други специалисти, участващи в квалификацията на млади хора и възрастни;
- f) Да допринесе за международната сравнимост на квалификациите и за мобилността между системите за образование и професионално обучение на младежи и възрастни чрез механизми за представителство и сътрудничество на европейско и международно ниво.

²²<https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/portaria/168-2019-122446606>

ANQEP IP също отговаря за управлението на мрежата от центрове за квалификация и професионално образование, за организиране и рационализиране на предлагането на обучение, наблюдение на системата и за информация и насоки относно квалификацията и заетостта.

- **Секторните съвети за квалификации (CSQ)**, регламентирани със Заповед № 6345/2020, 16 юни, са консултативни органи, които подпомагат ANQEP, IP при актуализирането на Националния квалификационен каталог, чиято основна задача е идентифицирането на стратегически и основни квалификации за различните сектори на икономиката в отговор на предизвикателствата на пазара на труда.

От CSQ зависи:

- Идентифицират нуждите от актуализиране на CNQ в зависимост от специализираните технически познания, които имат за сектора или професионалната дейност, която представляват;
 - Представя предложение за включване, изключване или промяна на квалификации към ANQEP, IP и дава становище по предложенията, представени от ANQP, IP;
 - Подпомага ANQEP, IP при проектирането на квалификации, въз основа на методическите насоки, определени от него;
 - Улесняване на контактите със съответните субекти във всеки сектор на икономическа или професионална дейност;
 - Мобилизиране на усилията, в сътрудничество с ANQEP, IP, за подобряване и разпространение на работата, извършвана в рамките на CSQ;
 - Насърчаване на CNQ като стратегически инструмент на Националната квалификационна система и допринасяне, във връзка с ANQEP; IP, за неговото непрекъснато развитие и усъвършенстване.
- **Центровете Qualifica** гарантират, че младите хора и възрастните са насочени към модалностите на обучение, признаването и валидирането на компетенциите за целите на позиционирането в образованието и обучението, както и признаването, валидирането и сертифицирането на придобитите през целия живот квалификации. **Qualifica Centers** са центрове, специализирани в квалификацията на възрастни, които имат за цел да насърчават ученето през целия живот и подобряването на препоръките, както училищни, така и професионални сред населението, оценявайки индивидуалните пътеки на всеки човек. Тези центрове поемат решаваща роля в насочването и насърчаването на възрастни към квалификационни пътеки, основани на взаимното допълване между признаването, валидирането и сертифицирането на компетентностите и посещаването на сертифицирано обучение, в зависимост от профилите и нуждите на лицата (Наредба № 62/2022, от 31 януари).
- **Сертифицирани обучаващи организации със статут на юридическо лице**

Публични или частни субекти с официално признаване от Генерална дирекция за заетост и трудови отношения (DGERT), че притежават подходящи умения, средства и ресурси за развиване на обучителни дейности в определени области на образованието и обучението.

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

Тези субекти разполагат с ресурси и технически и организационен капацитет за разработване на процеси, свързани с обучението, подлежащи на оценка и официално признаване в съответствие с установения за тази цел показател за качество.

- **Училища** - мрежа от публични и частни учебни заведения, която включва основни и средни учебни заведения, професионални училища и частни и кооперативни учебни заведения. Тази мрежа от училища предлага професионални курсове, курсове за образование и обучение на младежи, курсове за образование и обучение на възрастни и сертифицирано модулно обучение. Специализирани художествени курсове и курсове за технологична специализация също могат да бъдат разработени в държавни образователни институции и в частни и кооперативни образователни институции.
- **IEFP – Центрове за професионално обучение** мрежа от центрове за обучение, управлявани пряко и съвместно от Instituto do Emprego e Formação Profissional, IP, която предлага курсове за чиракуване, курсове за технологична специализация, курсове за образование и обучение за възрастни и сертифицирано модулно обучение.

2.2. Стъпки, които трябва да бъдат предприети за официалното признаване на виртуалното практическо ПОО

Съгласно горепосочената информация, особено по отношение на официалното признаване, Proandi като център за ПОО със сертифицирани области на обучение, включително обучението по готварство, можем да поискаме от компетентните органи да сертифицират курса и да го включат в каталога на националните квалификации.

Друга идея е, че ако курсът за професионално обучение VET@HOME бъде одобрен от компетентните органи, той може да бъде включен и в нашия професионален курс в системата за обучение, ниво IV, ОБРАЗОВАТЕЛНА И ОБУЧИТЕЛНА СФЕРА: 811 - Управление на хотели и ресторанти, код 811183, Готвач и сладкар.

Трябва да отбележим, че ако възнамеряваме да организираме този курс частно, той може да се проведе изцяло онлайн, като обучаемите получават удостоверение за професионално обучение, издадено чрез платформата SIGO (Информационна система за предлагане и управление на образованието и обучението).

Въпреки това, курсът, организиран по система за обучение, какъвто прави Proandi, но с цел да се проведе изцяло виртуално, трябва да:

- Изпраща информация за курса, който трябва да бъде одобрен, както и за педагогическите инструменти и оценката на ANQEP и IEFP - Институт по заетостта и професионалното обучение, под надзора на Министерството на труда, солидарността и социалната сигурност, и иска анализ за включването на този курс в националния каталог на квалификациите;
- Да изчака одобрение и окончателна дума от ANQEP (Национална агенция за квалификация и професионално образование), която координира изпълнението на политиките за образование и професионално обучение на млади хора и възрастни и осигурява развитието и управлението на системата за признаване, валидиране и сертифициране на умения. След анализ от страна на ANQEP тя може да подлежи на одобрение или не на среща със Съвета на секторните съвети за квалификация (CSQ) в областта на курсовото обучение;
- Да се съобщи на Proandi за одобрението или евентуалните промени, за да може да бъде одобрен в националния каталог на квалификациите.

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

2.3. Предложения за промени

В случая на Proandi това, което би могло да бъде променено, е фактът, че обучението VET@HOME, съгласно модулите, заменя краткосрочните обучения (от 25 или 50 часа) в присъствена форма и се провежда изцяло дистанционно. Например разработеният от нас модул "Супи" би могъл да се приложи към професионалния курс "Готвач и сладкар" през втората учебна година в рамките на UFCD Confeção de Sopas (Приготвяне на супи), като се запазят формите на оценяване, но се използват виртуални ресурси.

Друго предложение ще бъде курсът да се включи в хибридна система, с онлайн натоварване, включващо практически занятия, и присъствена част (включително оценяване) в края на модула.

За да се вмъкне курсът изцяло онлайн, има някои ограничения по отношение на общия брой часове на курса, така че в случая на Proandi броят на часовете трябва да бъде възможно най-близък до нашия национален каталог на квалификациите.

2.4. Очертаване на пътеки за признаване на резултатите от практическото обучение в дистанционен режим

За да поискат евентуална актуализация на дистанционния курс в рамките на обхвата на ПОО, както беше споменато, субектите трябва да се свържат с IEFPP - Института за професионална заетост и обучение, да поискат разрешение с обосновка за извършване на дистанционно обучение на UFCD.

Както е предвидено в пандемичния период на COVID-19, задължително е субектите, които използват онлайн обучение, да съхраняват всички доказателства (разпечатки през всички часове на обучението, регистрация в платформата за присъствени списъци и проверка на времето, прекарано в платформата).

- Как да интегрираме обучението VET@HOME в квалификациите за ПОО в Португалия.

3. План за действие за прилагане на промени в законодателството (учебни планове/програми) в ПОО и образованието за възрастни (ППОО).

Дейности	Отговорна институция	Очакван период на изпълнение	Очаквани резултати
Подготовка за признаване на онлайн курсове за практическо обучение и изготвяне на необходимата документация			
Създаване на учебната програма и адаптиране към реалността на системата за ПОО и Proandi	Proandi	2 месеца	Наличието на учебен план VET@HOME, адаптиран в съответствие със съществуващите методологии в курсовете на системата

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

			Apprentchhip, но за онлайн обучение.
Изпращане на необходимата документация до компетентните органи за представяне на предложението.	IEFP - Институт по заетост и професионално обучение ANQEP - Национална агенция за квалификация и професионално образование	5 месеца	Събиране и проверка на необходимата и правилна документация, преди да бъде изпратена на структурите
Изчакване на съображения и анализ от страна на компетентните органи	IEFP - Институт по заетост и професионално обучение ANQEP - Национална агенция за квалификация и професионално образование	5 месеца	Включване на възможни промени след анализа по отношение на учебната програма и структурата на курса
Прилагане на курса в институцията в съответствие с определеното.	Proandi	След положителен анализ от страна на компетентните органи	Работа с национални структури за прилагане на промените

4. Очаквано въздействие от въведените промени

След предложените действия могат да се очакват 2 възможни сценария:

Вариант 1 „Предложените реформи/промени са одобрени“

- Положително въздействие:

Ако курсът бъде одобрен от компетентните органи, той ще бъде много важна промяна за образователната и професионалната система в Португалия, тъй като ще се преподава изцяло виртуално. Това също така означава, че компетентните органи са отворени за промени и адаптиране към виртуалната реалност, която съществува в света и която става все по-присъща, особено след пандемията COVID-19. За центровете за професионално образование и обучение това е много положително, тъй като те ще имат повече предложения за обучение на курсисти, които искат да получат квалификация "готвач", но могат да изпълнят изискванията само онлайн.

- Влияние върху административната тежест за физически и юридически лица:

Включване на промени в системата за квалификация, които биха могли да доведат до по-продължителни процеси по отношение на администрацията и адаптивността на компетентните институции, както и до повече време за адаптиране към нови ресурси и методологии.

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

- Потенциални рискове:
- Фактът, че курсовете се провеждат изцяло от разстояние, може да не покрие нуждите на хора с по-малко технологични ресурси, които не могат или не разбират как да получат достъп до курса.

Вариант 2 „Предложените реформи/промени не получават подкрепа и не се одобряват“

- Отрицателно въздействие:
Липсата на одобрение означава, че партньорите по проекта не са в състояние да включат този тип курсове в своята оферта за обучение, тъй като не отговарят на критериите за цифрово развитие.
- Коригиращи мерки:
Предложете нови мерки за промяна на курса, които могат да отговорят на желанията и намеренията на националните органи.
- Възможни решения:
Въпреки че не е одобрен, Proandi и партньорите могат да приложат този курс в сесиите на UFCД по готварство и сладкарство, съответстващи на модулите, разработени в рамките на проекта, за да проведат тест за проверка на предложенията за подобрене според обратната връзка от обучаемите и учителите.

5. Потенциал за прилагане на подхода VET@HOME в страната

Въпреки че системата за електронно обучение в Португалия съществуваше още преди пандемията COVID-19, беше необходимо да се променят значително процедурите и методологиите, за да могат структурите бързо да се адаптират към промените, които наложи ситуацията.

Фактът, че един курс може да съществува изцяло онлайн и в област, която първоначално не би била възможна, демонстрира огромния капацитет на структурите да се адаптират към екстремни обстоятелства и да бъдат готови да посрещнат нови възможни ситуации, които не позволяват провеждането на курсове лице в лице. Модулите са разработени от партньорите, в област на обучение, в която има много практически занятия, но предвид методите, инструментите и методиките, наложени от проекта, е възможно да бъдат предоставени онлайн, въз основа на платформа, която го поддържа, което позволява обучението да достигне до всички различни целеви групи. Това е иновативен проект, в който са представени новаторски методи, насърчаващи качеството на преподаването и професионалното обучение.

Северна Македонија

1. Анализ на националната ситуација

1.1. Преглед на националното законодавство

Присъствието на ИКТ в образованието доведе до значителни промени в процеса на обучение – преподаване. Електронното обучение придобива значение в този интернет свят поради очевидните предимства на ученето навсякъде и по всяко време за достигане до недостижимото. В наши дни по-голямата част от усилията в областта на електронното обучение са насочени към образователното използване на ИКТ на всички нива в образователната система. През последните две десетилетия постоянният императив на учителите и преподавателите беше да въведат използването на ИКТ в образователния процес.

Образователната *стратегия и планът за действие 2018-2025 г.*, приети в Северна Македонија, включват глави за образованието, ПОО и обучението на възрастни. Правителството има за цел да повиши привлекателността, качеството и уместността на ПОО, да въведе стандарти, базирани на резултатите от обучението и информацията за пазара на труда, да увеличи обучението, базирано на работа (WBL) и да инвестира в човешки и инфраструктурни ресурси. Обучението за възрастни се признава като ключово за подобряване на цялостното образование на населението в трудоспособна възраст. Стратегиата дава приоритет на разработването на гъвкави, модулни предложения за образование и обучение за възрастни, валидирането на неформалното и самостоятелното учене (VNFIL) и дейностите за повишаване на осведомеността.

Законът *за ПОО*, приет през 2006 г., е основната правна рамка за ПОО в Северна Македонија. През 2021 г. беше изготвен и внесен за обществено обсъждане нов проект. Основните промени се отнасят до по-добри начини за приобщаване на ученици със специални потребности, повишени нива на обучение базирано на работа и обучение, базирано на практика, и отделна глава за регионалните центрове за професионално образование и обучение (РПОО). Те ще бъдат във фокуса на усилията за реформа на ПОО през следващите години. Очаква се RVETC да включва както учащи със специални нужди, така и учащи, нуждаещи се от преквалификация и повишаване на квалификацията. От тях се очаква да оптимизират своите ресурси и да предоставят повече предложения за обучение, които са подходящи за регионалните пазари на труда и са идентифицирани в сътрудничество с местни работодатели. RVETCs ще включва гъвкави възможности за обучение, както и споразумения за VNFIL. RVETCs в крайна сметка трябва да се превърнат в регионални центрове за високи постижения. Полагат се големи усилия за осигуряване на адекватни човешки и инфраструктурни ресурси на централните. Това включва анализи на нуждите, доставка на оборудване и организационно развитие. Създават се три центъра, засега в Тетово, Куманово и Охрид.

Делът на учениците от ПОО в гимназиалното образование (ISCED ниво 3) от около 60 % остава постоянен през последното десетилетие. Стратегиата *за образование на възрастни 2019-2023 г.* е насочена към подобряване на привлекателността и качеството на образованието за възрастни, подобряване на качеството на предлаганото обучение, разработване на споразумения за VNFIL и подобряване на партньорствата. Приетият през 2008 г. Закон *за образованието на възрастни* е ревизиран. Основната цел беше хармонизирането му със *Закона за НКР*. Предложените промени имат за цел рационализиране на процеса на проверка на програмите за обучение на възрастни и осигуряване на благоприятна рамка за VNFIL.

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

Република Северна Македония има цифрова програма, ръководена от Министерството на информационното общество и администрацията от 2005 г. насам. Ключовите играчи в развитието на дигиталните умения в професионалното образование и обучение са Министерството на образованието и науката, Центърът за професионално образование и обучение (Център за ПОО), Центъра за обучение на възрастни, Бюрото за развитие на образованието и Държавния инспекторат по образованието. Със стратегията за ПОО 2013-2020 г. и броя на проектите правителството подчертава стойността на ИКТ в преподаването и ученето за развиване на цифрови умения сред учениците в ПОО. Реформите в законодателството и учебните програми насърчават цифровите умения като ключова компетентност за учене през целия живот.

Те отвориха пътя за **дигитално и онлайн обучение** в началните и средните училища, включително **началното ПОО**. Дигиталното обучение се насърчава в училищата за професионално образование и обучение главно чрез политика и законодателство. Законът за *основното и средното училище* изисква от учителите да предоставят най-малко 30% от учебното съдържание дигитално. Държавният инспекторат по образованието е органът, който отговаря за осигуряването на прилагането на това правило чрез редовни оценки. Въпреки положителните доклади изглежда, че учителите в ПОО не използват дигитално и онлайн обучение редовно. Това се дължи на основните предизвикателства днес - липсата на подходящо ИКТ оборудване в някои училища и допълнителното време и усилия, необходими за овладяване на нови умения.

Стратегията за ПОО 2013–2020 г. и Законът за образованието на възрастни (2008 г.) подчертават стойността на цифровите технологии в **програмите за дистанционно обучение на възрастни**. Заедно със съответните министерства дигиталното обучение в продължаващото ПОО се подкрепя от:

- Центърът за обучение на възрастни, независима агенция, чиято мисия е да насърчава формалното и неформалното образование за възрастни, което е функционално, модерно и в съответствие със стандартите на ЕС;
- Центърът за професионално образование и обучение (VET Center), независима агенция, създадена от правителството през 2006 г., която има централна роля в системата на ПОО. По-специално, той отговаря за разпространението на нови идеи, включително цифрово и онлайн обучение в началното и продължаващото ПОО.

Организацията, училището или институцията за обучение на възрастни, които искат да извършват обучение на възрастни по професии, е необходимо да подадат искане за проверка на специалната програма. За тази цел те трябва да представят на *Центъра за обучение на възрастни – Скопие*:

- Формуляр/искане за проверка на специална програма;
- Документ за регистрирана дейност – обучение на възрастни, издаден от Централен регистър на Република Северна Македония;
- 3 копия на Специалната програма, по която искат да бъдат верифицирани (Формулярът е достъпен и онлайн на уеб страницата на Центъра за обучение на възрастни);
- Разписка за плащане на такса за проверка на специалната програма за сметка на Центъра, съгласно Ценоразпис за проверка на специални програми за обучение на възрастни, който се определя от Управителния съвет на Центъра;

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

- Искане за промяна на проверена специална програма (също формуляр, предоставен от Центъра);
- Разписка за промяна на проверена специална програма;
- Доказателство за наемане на наставник от регистъра на наставниците за практическо обучение.

След подаване на формулярите комисията за оценка влиза в помещението, където се планира да се проведе практическата работа, за да потвърди, че организацията/институцията отговаря на специалните стандарти за пространство и оборудване.

Центърът за обучение на възрастни гарантира качеството на поддържаните програми за ПОО, а Министерството на образованието и науката лицензира доставчиците на продължаващо обучение.

Практическото обучение се организира по Специфична програма, която се предоставя от *Центъра за обучение на възрастни*. В тази програма са разработени всички условия и методи.

Преди пандемията от COVID-19, **онлайн практическо обучение и електронно оценяване изобщо не са разгледани** от властите. С новите развития и условия, наложени от пандемията, правителството и отговорните институции трябваше да отворят този въпрос. Направено е задължително формално обучение с корекции и отклонения от класическия начин на оценяване и е разрешено оценяването на учениците онлайн чрез платформите, използвани от училищата. Това обаче се отнася само за теоретичната част на обучението.

За професионалните гимназии, в които има практически занятия, учениците са били извиквани индивидуално за оценка с физическо присъствие, разбира се при спазване на всички мерки за предпазване от COVID-19, или са били дублирани оценките им в резултат на теоретичната част. За неформалното образование електронното оценяване все още е непознато за практическата част, т.е. при провеждането на това изследване не сме се натъкнали на случаи или законодателство, в които то да е показано.

Що се отнася до сертифицирането, има възможност в *Центъра за обучение на възрастни* да се подаде заявка и да се оцени съответно.

Като цяло електронното обучение е признато в системата на формалното и неформалното професионално образование, а с Програмите и стратегиите на правителството може да се каже, че през последните години то е предпочитано. В нормативната уредба обаче, въпреки подробните указания за използването на електронното обучение като начин за провеждане на учебните занятия, въпросът за практическата част на обучението не е напълно регламентиран. Тоест за курсовете за ПОО, където има задължителна практическа работа, не е уточнено дали е позволено или не да бъдат (адаптирани) онлайн. Въпреки че днес повечето материали са адаптирани за онлайн обучение, все още има пропуск в практическата част.

Отнася се до неформалното образование, верифицираното ПОО Институциите. То трябва да се ръководи от програмите на Центъра за обучение на възрастни, според които също не е забранено, но не е позволено да се провежда практическата част онлайн (във всяка програма в теоретичната част е посочено дали е разрешено да бъде онлайн, но за практическата част полетата са празни).

а. Възможности

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

Covid-19 постави отговорните Институции в състояние да преразгледат този въпрос и да коригират програмите, но поради големия брой различни професионални програми за професионално образование и обучение, беше намерено решение за „одобряване на онлайн практическата работа“ за определен курс само след изготвяне на специални изисквания подадени от доставчика на ПОО до Центъра за обучение на възрастни, по които ще се произнесе специална комисия, създадена за тази цел.

Такива заявки бяха подадени за програмите : счетоводител, ИТ и други меки умения, но не бяха получени заявки за обучението Готвач / Професионалисти в кулинарното изкуство, така че в това отношение няма специални условия, които трябва да бъдат изпълнени, за да се проведе обучението онлайн (както теория, така и практика).

Същото е положението и при електронното оценяване. Тъй като няма конкретно законодателство за разрешаване на електронно оценяване за практическата част на обученията за ПОО. Доставчикът на ПОО може да подаде искане, където може да разясни как планира да провежда електронно оценяване и да позволи на Комисията да реши дали оценката за тази програма ще бъде разрешена или не. Преди пандемията от COVID-19 електронното оценяване изобщо не се разглеждаше от властите.

Тъй като *Центърът за обучение на възрастни* е основната отговорност за проверените програми и методология, той е отговорен и за всички промени, направени в програмата.

Досега всяка програма има свои собствени "правила и насоки", според които доставчикът трябва да се ръководи. За онлайн обучението има конкретни насоки само за теоретичната част, т.е. във всяка програма Центърът е преценил дали може да се пренесе онлайн или не. За практическата част ще важи същото, но засега няма случай да се произнесе по този въпрос.

б. Ограничения

По отношение на ограниченията се посочва, че само доставчикът на ПОО трябва да отговаря на основните изисквания за доставчик на ПОО, но няма конкретни ограничения, когато става въпрос за онлайн практическа работа. Както посочихме, в правилника и програмите за работа онлайн практическото обучение не е нито позволено, нито забранено, но ако искат да променят програмата онлайн, първо трябва да подадат заявление до Центъра за обучение на възрастни.

в. Изисквания

Съгласно *Закона за ПОО и Правилника за проверка на специалните образователни програми за възрастни* има някои условия, които трябва да бъдат изпълнени от доставчика на практическо обучение:

- На първо място, организацията трябва да е регистрирана като доставчик на ПОО от *Министерството на образованието и Центъра за обучение на възрастни* и срещу нея да не е открита процедура по несъстоятелност или ликвидация;
- Второ, Организацията трябва да е регистрирала поне един ментор от *Регистъра на менторите за практическо обучение* (има допълнителни правила за регистриране като ментори в този *регистър*, например: те трябва да имат магистърска степен и да имат повече от 3 години опит в областта);
- Трето, те трябва да отговарят на общите стандарти и специалното стандартизирано оборудване и пространствени условия, тъй като могат да осигурят практическо обучение. За всяка програма има различни условия, на които организациите трябва да отговарят.

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

Оценката на стандартите се извършва от *Министерството на образованието и Центъра за обучение на възрастни*. Това правило се прилага съответно във формалното и неформалното дуално обучение.

- *Професията „Готвач“ в ЕКР и Националната квалификационна рамка*

В Северна Македония професията „Готвач“ е достъпна в 2 нива на НКР – ниво 3 и ниво 2. Въпреки това, това е текущо законодателство, за да се опитаме да повишим нивото:

Според *Центъра за обучение на възрастни* и *Програмата за готвач*, обучението се състои от две части: Теоретични лекции и Практическа работа – общо 250 академични часа (1 час = 40 минути). Предвижда се теоретичните лекции да бъдат 20-30% от обучението, а практическата част 70-80% от цялото обучение.

Обучението може да се посещава от максимум 10 човека в група. При повече от 10 заявени за това обучение се формират две групи.

От друга страна, според *Учебната програма за образователен профил „Готвач“*, одобрена от *МОН* с Решение № 11-5296/1 от 25.09.2013 г. за образователната система, цифрите са противоположни. А именно, теоретичните лекции са предвидени да заемат не по-малко от 60% от обучението, а практическата част - до 40%.

- *Как се утвърждават новите учебни планове/програми в ПОО (начални и продължаващи) в страната*

Има възможност за включване на курсовете VET@HOME като курсове за частична квалификация в националните предложения за ПОО. Това може да стане възможно чрез прилагане на *Заявката* от доставчиците на ПОО за Готвач към *Центъра за обучение на възрастни*. След подадената заявка (която подробно описва какви промени искаме да направим от основната програма „Готвачи“), сформирания в Центъра, комисия ще реши дали да одобри заявката и какви условия ще постави (ако има нужда от допълнителни условия, на които доставчиците на ПОО ще трябва да отговорят).

1.2. Опит в онлайн класове за квалификация „Готвач“

- *Бариери, идентифицирани по време на изследването*

Пандемията попречи на завършването на учебната 2019/2020 г., с най-голям ефект върху ПОО. А именно, всички възможности за усвояване на умения чрез практически опит (или в училищните помещения, или чрез практическо обучение в компании/WBL) бяха направени невъзможни поради правителствени ограничения. Въпреки че МОН и ЦПО отправиха призови към учителите да разработят материали, които да се споделят онлайн в **платформата EDUINO** (първоначално разработена и предназначена да служи на ученици в предучилищна и начална училищна възраст), отговорът за последната беше оскъден, така че учениците следват часовете благодарение на индивидуално организирани програми от техните училища, за които все още няма официална информация (по отношение на ефектите).

Частично ограничените цифрови умения на персонала в образователния сектор бяха предизвикателство, заедно с необходимото оборудване както на преподавателския персонал, така и на домакинствата на учениците. Процесите на установяване на сътрудничество с бизнеса не са напълно спрени, но в момента са силно засегнати поради икономическите затруднения на компаниите и въпроса за тяхното оцеляване. Лятната практика беше изцяло отменена за лято 2020 г. и бяха обмислени решения за нейната компенсация. Въпреки това, няма индикации, че бизнес секторът е консултиран в процеса.

Пандемията има значително отрицателно въздействие и върху системата за неформално ПОО. Тъй като започна внезапно, нямаше достатъчно време за правилно приспособяване към новата ситуация. Задълженията за задължителни мерки за здраве и безопасност допълнително влошиха контекста на все още слабата система за неформално ПОО и кризите, излезли на повърхността, всъщност са недостатъците, които бяха пренебрегвани преди.

На своето 15-то редовно заседание (10.03.2020 г.) Правителството на Република Северна Македония обсъди информацията, представена от Управляващия комитет за координация и управление към Системата за управление на кризи за предприемане на допълнителни мерки и дейности за предотвратяване на разпространението на коронавируса по предложение на Комисията по инфекциозни болести към Министерството на здравеопазването и прие следните заключения ²³:

- i. Да се засилят мерките и дейностите за превенция на разпространението на коронавируса
- ii. Да се преустанови учебният процес и обучението във всички детски градини, основни и средни училища и висши учебни заведения, както и в публичните научни институти на територията на Република Северна Македония в следващите 14 дни
- iii. Всички извънкласни програми като курсове по чужди езици и др. също са временно преустановени.

Правителството на Република Северна Македония, на заседание, проведено на 23 март 2020 г., прие Наредба със законна сила за прилагане на висшия закон за извънредно обучение. На 2 юни 2020 г. Министерството на образованието и науката обяви Протокол за определяне и провеждане на държавни и частни висши училища, т.е. звена в състава за провеждане на изпити.

В периода на COVID-19 институциите/организациите, които положиха усилия да провеждат обучения, използваха най-вече дуалната система (онлайн теория и практика с физическо присъствие), въпреки че по-често започнаха да използват онлайн ресурси и платформи за своята работа като видео разговори, видеа с образователно съдържание, снимки, презентации и др., които значително им помогнаха да поддържат ниво на професионализъм и ефективност.

Всички интервюирани организации и институции приспособиха помещенията си, където се провежда практиката, за защита от COVID-19 и се ръководеха от мерките на правителството.

Само една институция (Общинска публична институция - Отворен граждански университет за учене през целия живот: Joska Sveshtaarot - Струмица) е разработила своя собствена онлайн платформа за електронно обучение - elektronskoucenje.mk. Те също така използват MOODLE, който е в електронна платформа. Те имат курсове за пекари, готвачи и други професии. По отношение на онлайн обучението те искат да разработят портал за обучение с подходящи инструкции, влезте в портала чрез връзка, за да следвате обучението. Трябва да се отбележи, че този подход на работа не е напълно регламентиран от правилата за работа за формално или неформално образование, т.е. не е разрешен, но не е и забранен.

²³https://northmacedonia.un.org/sites/default/files/2020-10/MKD-COVID_19-Response-Framework-20200730_costed.pdf

- *Предимства и недостатъци от въвеждането на виртуалното практическо обучение по кулинарно изкуство в страната*

В новата нормална ера светът на образованието продължава да се подобрява, за да предоставя отлични образователни услуги. Въпреки че последиците от COVID-19 са очевидни, може да се появят нови възможности. Уроците, научени в тежки времена, със сигурност ще доведат до повече онлайн услуги, по-добро разбиране на въздействието на самотата върху изживяването на учениците и по-голяма необходимост от разнообразяване на услугите, за да отговорят на нуждите от разнообразен набор от ученически демографски групи.

Промяната към виртуално обучение и учебни услуги може да стимулира по-голяма ангажираност. Създава се и постепенно се внедрява подход за дистанционно обучение, базиран на онлайн системи.

Онлайн обучението/образованието има както предимства, така и предизвикателства. През идните десетилетия предизвикателствата ще намалеят главно чрез включването на технологични подобрения и подобряването на цялостния опит на обучаемите.

Ползите могат да се разглеждат от гледна точка на доставчиците на ПОО и от гледна точка на учениците/обучаемите. Повечето образователни и обучаващи институции/организации са започнали да се ангажират силно с онлайн функции поради няколкото им предимства, които включват: нови пазари, финансови печалби, глобално сътрудничество, разширяване на образованието, съкратено време за пускане на пазара и обучение на преподаватели. Освен това, онлайн обучението се харесва на различни групи обучаеми с различни академични нужди, като са очевидните недостатъци или ограничения на стандартните класове. Стремешът на образователните институции да предлагат онлайн курсове подхранва търсенето им. Преподаватели и ученици могат да се ангажират както асинхронно, така и синхронно, режими, които са изключително полезни, когато се предлагат онлайн курсове ²⁴.

Според отговорилите на въпросника, разпространен в рамките на изследователската фаза на този проект, малка част от тях са се сблъскали с допълнителни предизвикателства и бързо са се адаптирали към новите условия, наложени от Covid 19. Анкетиранияте (особено по-младото население) оцениха онлайн лекцията много положително, преди всичко защото могат да учат и посещават обученията в по-спокойна среда.

По отношение на негативите някои от тях са недоволни от качеството на обучението и смятат, че изостават от съучениците си от горните класове. Това се дължи най-вече на факта, че на властите отне много време да коригират учебния материал и все още не са намерили решения на всички технически проблеми, които възникват от време на време. По отношение на онлайн обученията за ПОО мненията на анкетиранияте са разделени 50/50. Тоест част от тях смятат, че с добра подготовка може да се постигне всичко, а друга част смятат, че практическата работа не може да се прилага онлайн. За очакванията в тази част смятат, че нещата ще бъдат по-организираны и ще получат повече знания.

Като препоръка въз основа на получените резултати считаме, че при интегрирането на повече онлайн обучение трябва да се вземе предвид, че хората стават все по-нетърпеливи и то трябва да бъде кратко и ефективно, а промяната от „пълно физическо присъствие“ към „напълно дигитално“ върви постепенно и по някакъв начин трябва да

²⁴<https://uklo.edu.mk/wp-content/uploads/2022/12/9..pdf>

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

"убеди хората", че качеството на онлайн практическото обучение също може да бъде много високо.

2. Предложения за промени, позволяващи провеждането на виртуални курсове за обучение по професия „Готвач“

2.1. Идентификация на заинтересованите страни

Управлението **в образователния сектор** е разделено между парламента и правителството чрез Министерството на образованието и науката и местното самоуправление на общините.

Държавата предоставя финансови средства за образованието в общините под формата на грантове. Съгласно чл. 153 от Закона за основното образование²⁵, т.е. 101-а от Закона за средното образование²⁶ Общината може да допълни получената блокова субсидия, т.е. целева субсидия за образование със собствени средства, с изключение на заплатите на служителите в училищата.

Най-често срещаните механизми за междусекторно сътрудничество в образованието са Работни групи за разработване, изпълнение и оценка на стратегиите и програмите. Също така министерствата, ведомствата и агенциите си сътрудничат по съвместни проекти чрез създаване на смесени проектни екипи.

Министерството **на образованието и науката**²⁷ е основният държавен орган, отговорен за образованието и обучението, натоварен с осъществяването на образованието. Стратегиите и програмите на националните институции предвиждат междусекторно сътрудничество при изпълнението на различни мерки и дейности.

- **Министерството на образованието и науката** ([Министерство за образование и наука](#)) е основният държавен орган, отговорен за образованието и обучението, натоварен с осъществяването на образованието. Той отговаря за структурирането и финансирането на образованието, основаването на публични институции, подготовката на законодателството, уреждащо образованието и науката, прилагането на закони и други разпоредби, приемането на учебни планове и учебни програми, одобряването на учебници, развитието на науката и научните изследвания, приемни политики и контрол върху работата на образователните институции и качеството на образованието. Министерството на образованието и науката извършва и дейностите по проверка на професии и профили в образованието, ученически стандарти; технологично развитие, информатика и техническа култура; информационната система; международно научно и техническо сътрудничество; осъществява контрол върху неговата компетентност и извършва други дейности, определени със закон.
- **Бюро за развитие на образованието**²⁸ ([Бюро за развитие на образованието](#)) е неразделна част от Министерството на образованието и науката като юридическо лице и извършва експертна дейност от значение за

²⁵Закон за основното образование,

<https://www.sonk.org.mk/documents/Zakon%20za%20osnovno%20obrazovanie.pdf>

²⁶Закон за средното образование, <https://dejure.mk/zakon/zakon-za-srednoto-obrazovanie>

²⁷<https://mon.gov.mk/en/>

²⁸<https://www.bro.gov.mk/>

развитието и насърчаването на образованието в Република Северна Македония. Бюрото отговаря за наблюдението, изследването, насърчаването и развитието на образованието в областта на предучилищното, основното, средното образование, художественото образование, общообразователните предмети в професионалното образование, специализираното обучение и обучение на възрастни, обучението на деца със специални образователни потребности, образователни дейности в общежитията и обучение на деца на граждани на Република Северна Македония, живеещи в чужбина, изучавайки майчиния си език и култура.

- **Общини** – С приемането на Закона за местното самоуправление ²⁹, чл.22, ([Закон за местна самоуправа](#)) общините получават правомощия за създаване на предучилищни институции, основни и средни училища, тяхното финансиране и управление (в сътрудничество с централните власти), както и за организиране на транспорта, храненето и настаняването на студентите в студентските общежития.
- **Център за обучение на възрастни** ([Център за образование на възрастни](#) ³⁰) е публична институция за обучение на възрастни в Република Северна Македония, като отделно юридическо лице, създадено от правителството на Република Северна Македония. Основната задача на Центъра е хармонизиране и интегриране на обществените интереси и интересите на социалните партньори в образованието за възрастни в Северна Македония. Координира и сътрудничеството с международни институции и организации в областта на образованието за възрастни. В допълнение, ролята на центъра е да осигури качествена образователна система за възрастни в съответствие с европейските стандарти и практики чрез установяване на стандарти и критерии, които да осигурят формално и неформално образование за възрастни и създаване на висококачествена и конкурентна работна сила на пазара на труда. с подкрепата на социалното партньорство.
- **Център за професионално образование и обучение (Център за професионално образование и обучение** ³¹ се създава като публична институция, която трябва да хармонизира и интегрира обществените интереси и интересите на социалните партньори в професионалното образование и обучение и да координира сътрудничеството с международните институции и организации в областта на професионалното образование и обучение. Центърът за професионално обучение извършва експертна дейност в областта на мониторинга, оценката, проверката, насърчаването, проучването и развитието на вокалното образование и обучение.
- **Центърът за държавни изпити** е независима институция, чиито отговорности са определени от **Закона за държавния изпитен център** ([Закон за Държавният изпитен център](#) ³²): да подпомага процеса на външно оценяване на постиженията на учениците и учителите в основното и средното образование; да изготви национална програма за външно оценяване на основното и средното образование в съответствие с европейските стандарти; събира, обработва и анализира резултатите от тестовете за проверка на

²⁹https://www.aa.mk/WBStorage/Files/Zakon_lokalnata_samouprava.pdf

³⁰<https://cov.gov.mk/>

³¹<https://csoo.edu.mk/>

³²https://dic.edu.mk/wp-content/uploads/2017/09/zakon_za_dic.pdf

постиженията на учениците в основното и средното образование; изготвя ранг-ред на учители от начален и прогимназиален етап в съответствие с резултатите от външното оценяване, самооценяване и интегрално оценяване; изготвя ранг-ред на професионалните сътрудници от основното и средното училище в съответствие с резултатите от професионалните досиета, развива и поддържа информационната система за оценяване на постиженията на учениците в основното и средното образование; да участва в изготвянето на концепцията за матура и зрелостни изпити в средното образование; да подготвя текстове за външно оценяване; провежда обучение на членовете на държавните матури по предмети и училищните комисии за външно оценяване на постиженията на учениците в основното и средното образование; да осигурява опазване на тайната на подготовката, отпечатването, разпространението и съхраняването на изпитните материали; провежда обучение на кандидатите за директори на основни и средни училища и провежда изпит и издава удостоверения на положените изпит кандидати.

- **Националната агенция за европейски образователни програми и мобилност** ([Национална агенция за европейски образователни програми и мобилност](#)³³) е публична институция с цел насърчаване и прилагане на европейските образователни програми в Република Северна Македония. Чрез изпълнението на програмите агенцията допринася за развитието на общество, основано на знанието, с устойчиво икономическо развитие, повече и по-добри работни места и по-голямо социално сближаване, като в същото време осигурява опазване на околната среда и особено обмен, сътрудничество и мобилност в областта на образованието и обучение. Бенефициенти по програмата са: учащи, студенти, учители, професори, възпитатели и друг персонал, ангажиран във всеки етап от образователния процес, предприятия и други юридически лица, включително търговски дружества, търговски камари и други асоциации на юридически лица в областта на индустрията, изследователски центрове и органи, както и граждански сдружения и фондации.
- **Държавен инспекторат по образованието** ([Държавен инспекторат по образованието](#)³⁴) е юридическо лице, със собствена бюджетна сметка като първостепенен разпоредител с бюджет, самостоятелно провежда процедури по набиране на персонал в съответствие със закона и решава правата и задълженията по трудово правоотношение. Извършването на образователната инспекция включва наблюдение на качеството на образователния процес и ефективността чрез оценяване на работата на образователните институции в основното и средното образование и надзор по прилагането на законите, другите подзаконови и общи актове в областта на образованието и възпитанието. Образователната инспекция се извършва в: основни училища, средни училища, детски градини, институции за обучение на възрастни, учебни заведения и обучение на ученици със специални образователни потребности. Във висшите училища и научните институции се осъществява инспекционен надзор по прилагането на законите, регулиращи висшето образование и научната дейност.

Непублични участници

³³<https://www.na.org.mk/>

³⁴<https://dip.gov.mk/>

- **Независим синдикат за образование, наука и култура** ([Независим синдикат за образование, наука и култура³⁵](#)) е автономна, демократична, независима организация на работници, в която те участват на доброволни начала за застъпничество, прилагане, защита и насърчаване на своите икономически, социални, правни, професионални, образователни, културни и други индивидуални и колективни интереси. Съгласно чл. 7 от Устава на Независимия синдикат за образование, наука и култура на Република Македония ([Статут на Самостојниот синдикат за образование, наука и култура на Република Македон и ја³⁶](#)), чиято цел е: повишаване на социално- икономическо състояние на членовете; защита на трудовите им права; социален диалог в съответствие с международните стандарти; колективно договаряне и сключване на браншови и работодателски колективни договори; участие в създаването на образователната, научната и културната политика в процеса на обнародване на законите; непрекъснато подобряване на условията на труд; по-големи права за социално, здравно, пенсионно и инвалидно осигуряване, по-големи права за дневен, седмичен и годишен отпуск; по-ефективна превантивна защита на здравето; осъществяване на международно синдикално сътрудничество.
- **Сектор на организациите на гражданското общество (ОГО)** – Има доста голям брой ОГО в Северна Македония, които са специализирани в младежта и образованието, или като изключителна област на техния опит, или като една от областите, които покриват с дейността си. Младежният НПО сектор включва: младежки организации, организации от различни области с младежки целеви групи, студентски асоциации и студентски съюзи и културни и артистични младежки асоциации.

2.2. Стъпки, които трябва да бъдат предприети за официалното признаване на виртуалното практическо ПОО

Република Северна Македония, като страна кандидат за членство в ЕС, постигна непрекъснат и значителен напредък в хармонизирането на своята образователна система с образователните политики и стандарти на Европейския съюз.

Валидирането на неформалното и самостоятелното учене е посочено в **Стратегиата за образование 2018-2025 г.** като едно от предизвикателствата, т.е. една от мерките на Стратегиата е: Подкрепа в процеса на създаване и опериране на системата за валидиране на резултатите от неофициално и неформално обучение. Стратегиата също така подчертава, че системата за валидиране на неформалното и самостоятелното учене в Северна Македония е в своята ембрионална фаза и създаването на система за управление на Македонската квалификационна рамка (МКР) и включването на заинтересованите страни е друг отворен въпрос.

Беше приет цялостен подход за справяне с предизвикателствата с разработването на **Пътна карта за по-нататъшно развитие и прилагане на МКР (2016 г.)** и **Национална квалификационна рамка – Северна Македония³⁷(2021 г.)**.

³⁵<https://sonk.org.mk/>

³⁶<https://sonk.org.mk/documents/statut%20na%20sonk-preraboten.pdf>

³⁷<https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/document/North%20Macedonia.pdf>

В документа, изготвен от Министерството на образованието и науката и Центъра за обучение на възрастни – Пътна карта за внедряване на система за VNFIL, се посочва следното: „ все по-широко се признава в страната, че валидирането на резултатите от обучението – знания, умения и компетентности – придобити чрез неформално и самостоятелно учене може да играе важна роля за повишаване на пригодността за заетост и мобилност, както и за повишаване на мотивацията за учене през целия живот”.

Важни документи:

За изпълнение на мярката „**Изграждане на система за валидиране на неформалното и самостоятелното учене**” от Стратегията за образование 2018-2025 г. беше създадена Работна група за изменение и допълнение на законовата и подзаконовата нормативна уредба с цел създаване на национална валидация на система за неформално и самостоятелно учене. Тази група е създадена от министъра на образованието и науката на Република Северна Македония и се състои от представители на държавни институции, обществени институции, доставчици на програми за обучение на възрастни и организации на гражданското общество. Този орган ще работи интензивно за създаване на правна уредба за валидиране на неформалното и самостоятелното обучение и хармонизиране със съществуващото законодателство.

Концептуален документ за неформално образование на възрастни и неформално учене³⁸ (Концепция за неформално образование на възрастните и за неформално учене-Република Македония) Концепцията за неформално образование за възрастни и за самостоятелно учене в Република Северна Македония е изготвена по инициатива на *Центъра за образование на възрастни*, подкрепен от *Европейската фондация за обучение*. Нейната крайна цел е интегриране на неформалното образование в системата на образованието и обучението и осигуряване на образователни резултати, удостоверени в рамките на Националната квалификационна рамка. Този концептуален документ предоставя насоки за предприемане на по-нататъшни стъпки в рамките на неформалното образование за възрастни, както и визия за по-нататъшното му развитие.

Стратегия за развитие на професионалното образование и обучение в контекста на ученето през целия живот 2013-2020³⁹ (2013)

Стратегията за ПОО е структурирана в 4 ключови приоритета, в които развитието на VNFIL намира видимо място.

- По първия приоритет (ПОО във функцията за укрепване на социалното сближаване и социалното включване): цел А7 се фокусира върху „Създаване на система за VNFIL”. Основни етапи: до 2015 г. (осъществимост и опции за VNFIL система); до 2018 г. (въведени ключови механизми и процедури) и до 2020 г. (обобщаване на изпълнението).
- Във втория приоритет (Привлекателно ПОО) стратегията подчертава значението на VNFIL, по-специално в цел В2: „Изграждане на разнообразни и гъвкави пътеки за учене и професионално ориентиране”.

2.3. Предложения за промени

³⁸<https://mon.gov.mk/stored/document/Koncepcija%20za%20sredno%20obrazovanie%20na%20vozasni.pdf>

³⁹https://csoo.edu.mk/images/vet%20strategy_en%20-%20final.pdf

❖ **Македонската икономика трябва да определи своите нужди от работна ръка въз основа на плановете за икономическо развитие (професии, квалификация, количество)**

Икономическите сектори са различно засегнати от кризата с COVID-19. Докато някои по-дигитални и офис-базирани сектори (напр. финанси, управление) биха могли да продължат работата си до голяма степен, други като производството или хранително-вкусовата промишленост трябва да адаптират съществено своята работна среда. Това подчертава необходимостта от непрекъснато актуализирани плановете за икономическо развитие на ниво икономически сектори. Свързаните професионални асоциации трябва да засилят функцията си на мост между компаниите и отговорните институции за развитие на професионалните умения (VSD)/ПОО. В допълнение към сътрудничеството на национално ниво, засиленото регионално сътрудничество между частния сектор и доставчиците на VSD/ПОО ще осигури необходимата сигурност на частния сектор по отношение на квалифицирана работна ръка, което от своя страна е от решаващо значение за тях да инвестират в своя бизнес .

❖ **Официалната система за ПОО и неформалното развитие на професионалните умения (VSD) са изправени пред предизвикателството да се приведат по-добре в съответствие с пазара на труда и нуждите на обществото**

Вследствие на COVID-19 правителството трябва да приоритизира икономическите сектори, които се оказаха неразвити или им липсва квалифициран персонал (напр. здравеопазване, обществен транспорт). Подобрената координация на мерките за подкрепа на VSD/VET, предоставени от различните министерства, ще стимулира и насочва неформалните предложения на VSD към квалификации с висок национален приоритет. Министерствата, съвместно с органите на местното самоуправление и частния сектор, трябва да насърчават професионалното образование и обучение, не само като цяло, но и за специфични търсени професии в регионите според нуждите на пазара на труда. Училищата за професионално обучение се нуждаят от гъвкавост, за да адаптират бързо учебните плановете и учебните програми към развитието на пазара на труда. Училищните програми за ПОО за професии с намаляващо търсене на работна ръка могат да бъдат обединени или заменени от програми за нововъзникващи професии. Икономическите камари и секторните асоциации трябва допълнително да засилят сътрудничеството си с доставчиците на ESA и VSD, за да създадат съвместно предложения за VSD с висок потенциал за заетост или допълнителна квалификация.

Във времето на икономически упадък и засилени борби за оцеляване, компаниите/работодателите се нуждаят от системна подкрепа, за да запазят ролята си в ПОО чрез обучение на работното място.

❖ **Поради COVID-19 професионалните училища и компаниите, участващи в публично-частно партньорство, трябва да адаптират практическото обучение (програми за обучение, методология на преподаване/учене, оценки, изисквания за безопасност и др.)**

За да се гарантира качествено ПОО, за да се намали текущата несигурност, отговорните институции трябва да обмислят организирането на система за обучение и споделяне на информация за заинтересованите страни (родители, ученици, ментори, компании и т.н.), за да се запознаят с новата безопасност и хигиена изисквания в VSD/VET. МОН съвместно с бизнес сектора трябва да създаде официална комисия/консултативна група (съставена от експерти от различни заинтересовани страни), която ще отговаря за мониторинга, анализа и предлагането на ежедневни

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

политически мерки и промени за справяне с текущите и средносрочните предизвикателства на въздействието на COVID-19 върху всички видове практическо обучение в ПОО. Законът за ПОО, подзаконовите актове, различните концепции и стратегии и т.н. трябва изрично да осигурят необходимата гъвкавост на професионалните училища и работодателите по отношение на това как да прилагат WBL и оценяването му в светлината на новоналожената ситуация. Това ще смекчи факта, че обучаемите навлизат на пазара на труда с по-малко WBL опит от планираното/необходимото. Следователно системата трябва да определи минималните часове практическо обучение, необходими за гарантиране на качеството на придобитата квалификация (брой часове и ниво на качество, постигнато преди дипломирането). Тези процеси трябва да включват частния сектор, за да се осигури собственост и ангажираност. Сценариите за практическо обучение трябва да бъдат коригирани до края на пандемията – преосмисляне на начините за групиране на учениците (съотношения учител-ученик и наставник-ученик), изисквания за безопасност и протоколи и осигуряване на ефективни комуникационни канали за обмен на информация между учители и ментори на компаниите във всички стъпки на процеса на обучение (подготовка, реализация, оценка).

- ❖ **Учителите в ПОО се нуждаят от незабавна системна подкрепа, за да отговорят на новите предизвикателства (напр. дигитализация) и да бъдат в крак с развитието в сектора, който преподават**

Дигитализацията в образованието предполага вграждане на онлайн обучение в учебната програма/разработка на модулно обучение; осигуряване на качеството и контрол на качеството на същите; и нови инструменти и методологии, които да бъдат въведени. Това изисква подпомагане на професионалното развитие на учителите, за да станат фасилитатори на дистанционното обучение, да използват онлайн платформи за обучение, да подобрят своите дигитални умения, както и да се осигурят механизми, които да ги поддържат актуализирани в областта, в която преподават (където сътрудничеството с бизнес сектора е отново необходимо). Развитието на учителите трябва да върви в посока да им позволи да създават и прилагат собствено съдържание, методи и т.н., а не само да следват насоки и да действат въз основа на предварително подготвени материали. Влияние на COVID-19 върху ПОО в Северна Македония. Техният подход към преподаването трябва да подкрепя развитието на гъвкава бъдеща работна сила, т.е. младежи, които са способни да използват ИКТ за учене, имат нагласа за решаване на проблеми, междуличностни умения и т.н. Подходящи механизми, които стимулират и признават усилията на учителите в това отношение, трябва да бъде поставен на място. Това ще създаде известна конкуренция между учителите и по този начин ще доведе до подобряване на качеството на преподаване. Тенденцията към смесено обучение изисква постигането на резултати от обучението до края на квалификацията да изисква внимателен подбор на учебни материали и инструменти, както и възприемане на методология на преподаване/учене, която отразява работната реалност, за която учениците се квалифицират.

- ❖ **Доставчиците на ПОО трябва да адаптират своите предложения към променените нужди на пазара на труда, като същевременно вземат предвид намалената покупателна способност, нуждите от преквалификация на съкратените работници или нововъзникващите тенденции**

Трудно е да се прогнозира с точност тенденциите на пазара на труда в бъдеще, но определени тенденции вече се забелязват. А именно покупателната способност на

хората като цяло ще намалее. Основните нужди (храна, комунални услуги, наем, ипотека и др.) ще имат предимство пред личностното развитие. Така че се очаква да намалее и личните инвестиции в неформални VSD. От друга страна, загубата на работни места ще увеличи нуждата от преквалификация на новите безработни, което ще доведе до повишено търсене на неформални VSD. Основното предизвикателство е кой ще поеме разходите за преквалификационните обучения и в този смисъл е необходимо силно сътрудничество между държавата и бизнеса. Всички налични механизми за финансиране, както от държавата, така и от частния сектор, трябва да подкрепят (повтарящия се) процес на включване на пазара на труда. Очевидно е, че кризата ще промени до известна степен начина ни на живот и работа. Увеличеното използване на телемедицина, онлайн пазаруване или виртуални срещи на ръководството са само пример за такова ново поведение. Това изисква нови/подобри компетенции и умения от служителите и търсещите работа, което от своя страна създава нови възможности за доставчиците на VSD. Ето защо е изключително важно да се засили сътрудничеството между работодателите и доставчиците на VSD, за да могат последните да приведат своите предложения в съответствие с променените нужди на пазара на труда. От друга страна, потенциалните подкрепящи мерки (напр. Оперативен план) трябва да станат много по-базирани на резултатите, за да се създаде устойчив и базиран на търсенето VSD сектор вместо настоящия, който е силно зависим от финансовата подкрепа на държавата и международни спонсори. Инвестициите в цифровизация и съвременни технологии в VSD/VET се нуждаят от ясна стратегия, която отчита перспективите на икономическите сектори и свързаните с тях професии. Качествените VSD/VET могат да бъдат постигнати само чрез значителни инвестиции в цифровизация и модерни технологии. Това е постоянен, разходоемък процес, който изисква добро сътрудничество между държавата и частния сектор и прозрачна инвестиционна стратегия. Следвайки подхода на Регионалните центрове за професионално образование и обучение (IPA II), инвестициите в дигитализация и съвременни технологии за обучение на училищата за професионално обучение трябва да се ръководят от икономическите перспективи и перспективите за заетост в различните региони на страната. Най-устойчивият начин за финансиране и поддържане на съвременни технологии за обучение в дългосрочен план е целево ориентирано сътрудничество между общини, професионални училища и компании от един и същи регион.

<https://www.e4e.mk/wp-content/uploads/2020/07/The-impact-of-COVID-19-on-VSD-and-VET.pdf>

2.4. Очертаване на пътеки за признаване на резултатите от практическото обучение в дистанционен режим

Напредъкът в сектора на професионалното образование и обучение ще се основава на следните приоритети и очаквани резултати, които са описани по-подробно (включително мерки, дейности и индикатори) в съответния стълб в Плана за действие ⁴⁰:

Приоритет I. Хармонизиране на професионалното образование и обучение с нуждите на пазара на труда

1.1. Системата на ПОО може да бъде бързо адаптирана към променящите се нужди от умения на пазара на труда;

⁴⁰<http://mrk.mk/wp-content/uploads/2018/10/Strategija-za-obrazovanie-ENG-WEB-1.pdf>

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

1.2. Обучението в системата на ПОО е организирано по по-гъвкав и ефективен начин по отношение на придобиването на компетентности и е насочено към постигане на резултатите от обучението, определени от стандартите; 1.3. Процесът на вземане на решения и развитието на системата за ПОО се подкрепят от по-широк кръг от ключови заинтересовани страни, включително бизнес общността;

1.4. Системата за ПОО непрекъснато се информира за актуалното търсене на работна сила и квалификации и умения, които трябва да се използват за разработване на политика за ПОО;

1.5. Информацията за по-нататъшните образователни и/или трудови пътеки на завършилите (кариерно развитие) позволява да се вземат основани на доказателства политически решения;

1.6. Следсредното професионално образование се реформира в съответствие с МКР.

Приоритет II. Подобряване на учебната среда и качеството на професионалното образование и обучение

2.1. Ефикасността и ефективността на системата за ПОО са подобрени по отношение на разходите и приложимостта към местните, регионалните и националните пазари на труда;

2.2. Процесът на преподаване и обучение е подкрепен с всички средства, необходими за постигане на установени резултати от обучението;

2.3. Компетенциите на завършилите ПОО са в съответствие с изискванията на работодателите и съвместими с препоръките, установени в съответствие с EQAVET;

2.4. Учениците в ПОО придобиват практически умения, подходящи за реалните нужди в работната среда;

2.5. Бизнес общността участва активно в прилагането на ПОО;

2.6. Обратната връзка от всички оценки на постиженията на учениците позволява да се вземат основани на доказателства политически решения;

2.7. Предоставени са валидни емпирични данни за капацитета на 15-годишните ученици (в сравнение с международните перспективи) да навлязат в живота и да продължат образованието си или да навлязат на пазара на труда; Стратегия за образованието за 2018-2025 г

2.8. Ефективността на реформите в ПОО се осигурява чрез централизация на инвестициите и концентрация на резултатите;

2.9. Насърчава се въвеждането и разпространението на иновации в ПОО, базирани на най-добрите национални и международни практики.

Приоритет III. Увеличаване на записването в професионалното образование и обучение

3.1. Завършилите ПОО са в състояние да направят информиран избор на образование или кариера;

3.2. Системата за ПОО записва по-голям брой ученици с по-добро академично развитие;

3.3. Подобряват се привлекателността и стойността на квалифицирания труд и на ПОО като цяло;

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

3.4. Осигурени са условия за участие на учениците в поправителните домове в професионалното образование и обучение.

Приоритет IV. Подобрене на капацитета на човешките ресурси

4.1. Професионалните компетенции на учителите непрекъснато се подобряват;

4.2. Учителите са мотивирани да демонстрират по-добри резултати;

4.3. Директорите на всички професионални училища отговарят на минималните изисквания за професионални компетенции;

4.4. Образованието и обучението е придружено от пълен набор от помощни услуги, необходими за качествения учебен процес на студентите.

* Тази информация е събрана от Стратегическия план за образование 2020-2024 г., който включва стратегически приоритети за растеж на ПОО .

3. План за действие за прилагане на промени в законодателството (учебни планове/програми) в ПОО и образованието за възрастни (ППОО).

дейности	Отговорна институция	Очакван срок на изпълнение	Очаквани резултати
Създаване на осезаеми и реалистични предложения за прилагане на онлайн практическо обучение + в съответствие с вече съществуващи теми и модалности за практическо обучение с физическо присъствие, т.е. адаптиране на темите за практическа работа в онлайн класове.			
Анализиране на учебната програма във формалната система и като курс за ПОО в неформалното образование за възрастни	CDI	2 месеца	Определете приликите и разликите в учебните програми за практическите занятия. Подчертайте приликите и започнете с адаптиране на материала за онлайн практическа работа.
Проверяващ се онлайн практически курс за готвачи	Център за обучение на възрастни	6 месеца (+/-)	Онлайн курсът за ПОО за готвачи е напълно (или частично проверен) – ако не изцяло в дистанционно обучение, поне в смесено
Предложете същата онлайн методология за практическа	Министерство на образованието	N/A	Министерството на образованието евентуално ще приеме методологията и ще я

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практическо обучение за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

работа за курса за неформално ПОО „готвач“			включи в системата на формалното образование
--	--	--	--

4. Очаквано въздействие от въведените промени

Вариант 1 „Предложените реформи/промени са одобрени“

- Положително въздействие:
 - Преподавателите и обучаемите ще имат повече възможности за гъвкаво обучение.
 - Те ще имат достъп до повече материали и ресурси по целия свят
 - Възможността за включване на обучаеми с увреждания в класовете, които не могат да посещават курсове за ПОО с физическо присъствие.
 - Те ще повишат знанията си в използването на ИТ платформи и инструменти.
 - Записани по-голям брой обучаеми в един клас
 - По-добър подход и възможност за индивидуално обучение
- Потенциални рискове:
 - Дълго време за коригиране на всички материали и създаване на еднаква платформа за използване
 - Съпротивата на учителите да научат нов начин на преподаване
 - Съпротива от страна на обучаемите да се запишат в онлайн уроци
- Ефект върху административната тежест за физически и юридически лица:
 - Дълъг процес и много участници

Вариант 2 „Предложените реформи/промени не получават подкрепа и не се одобряват“

- Отрицателно въздействие:
 - Окръгът няма да е в крак с новите подходи и промени в образователната система в световен мащаб.
 - При извънредно положение (като COVID-19) те няма да бъдат подготвени и обучаемите няма да преминат правилното обучение
- Корективни мерки:
 - Обучаващите по собствена воля ще включат онлайн материали, ресурси и т.н. в своите класове
 - Учителите и обучаемите ще лобират за по-отворен и гъвкав подход
 - Обучаемите ще използват онлайн платформи и инструменти за надграждане на знанията си
- Възможни решения: Започване с валидиране на курсове за неформално ПОО в по-дигитален подход.

5. Потенциал за прилагане на подхода VET@HOME в страната

Ситуацията в Северна Македония по този въпрос е противоречива. От една страна, държавата въвежда правила и стратегии за „повече дигитално образование“, а от друга страна е доста негъвкава по отношение на промяна на подхода към работата.

Друг проблем е, че курсът за професионално образование и обучение „Готвач“ се предлага и във формалното образование, за което Министерството на образованието е най-отговорно, докато е представено и в неофициалното / неформалното образование, където Центърът за обучение на възрастни отговаря за надзора и одобрението, разбира се, в сътрудничество с Министерството на образованието.

За да се приеме практическото обучение като цяло за всяко ПОО по професия, което да се извършва онлайн, формалните и неформалните образователни програми трябва да бъдат хармонизирани, тъй като може да възникне объркване и фаворизиране на едното пред другото, към което учениците биха склонили към едната или другата програма (онлайн и физическо присъствие), а това допълнително би усложнило отношенията между държавата и доставчиците на професионално образование (частни институти, неправителствени организации, частни училища и др.).

Като цяло процедурата за проверка на онлайн практическото ПОО в професията Готвач е много по-лесна в неформалното образование. Тоест, всеки доставчик на професионално образование може да представи промяна на старата или създаване на изцяло нова програма за обучение в Центъра за професионално образование, която той разглежда и одобрява (или отхвърля) като такъв. Ако бъде одобрена, институцията, която е поискала такова разрешение, преминава тестове и инспекции на съоръженията и може да поддържа тази програма по одобрения начин.

По време на пандемията от COVID-19 много доставчици на професионално образование представиха програми, които да бъдат модифицирани за онлайн обучение и бяха одобрени. В този случай всяка програма и заявка за преобразуване се разглежда отделно от комисията и не може да се твърди със сигурност, че ще бъде отхвърлена или приета за професия „готвач“.

Подробният анализ на субектите, предоставящи ПОО в страната, предлагащи квалификацията „Готвач“, показва, че към момента нито една институция или доставчик на професионално образование не е подала заявка за промяна на програмата в онлайн обучение и среда.

От друга страна, процедурата за промяна на програмата и възможността за онлайн практическо обучение във формалната образователна система е по-сложна и продължителна, където шансовете за приемане на целево онлайн обучение само за една професия са много малки. Ако министерството прави реформи в тази сфера, ще трябва да адаптира програмите за всички професионални професии, което изисква голям ангажимент на хора, кадри, институции, промени в закони, наредби, обучение на преподаватели и др.

Хърватия

1. Анализ на националната ситуация (на ниво държава)

1.1. Преглед на националното законодателство

Виртуалното преподаване от всякакъв вид включва дигитални технологии и притежаване на дигитални компетенции за тяхното добро използване. Това е първото предварително условие за одобряване на виртуално обучение за квалификация „Готвач“ (или еквивалент) в националната образователна система на Република Хърватия. Още преди пандемията от COVID-19, която определено беше катализатор за процеса на дигитална трансформация, правителството на Република Хърватия предприе поредица от действия, насочени към дигитална трансформация на образователната система. От 2015 г. чрез проекта *e-Škole* училищата и класните стаи непрекъснато се оборудват със съвременни технологични и дигитални инструменти. Предметът, обхващащ ИКТ, беше обявен за задължителен учебен предмет както в началните, така и в средните училища, което включва ПОО. Обучението на учители в областта на дигиталните технологии също беше част от реформите, за които беше създадена специална онлайн платформа (Loomen). С тези реформи образователната система в Хърватия изпълни някои важни предпоставки за предлагане на виртуално преподаване.

По време на пандемията от COVID-19, когато училищата затвориха врати, хърватското правителство направи план за действие за онлайн обучение (*Akcijski plan za provedbu nastave na daljinu* – План за действие). С този документ правителството се опита да анализира настоящата ситуация и да даде възможно най-добрата прогноза за ситуацията по отношение на образованието и пандемията в близко бъдеще. В документа под раздела Ключови насоки параграф за ПОО гласи, че теоретичната част от всички програми за ПОО ще се извършва онлайн, за да се подготвят учениците за практическо обучение, когато ситуацията го позволява, а също така се казва, че учителите по ПОО трябва да бъдат насърчавани да се опитват да проектират предмети за ПОО по начин, по който да работят в онлайн среда.

Като цяло онлайн класовете бяха по-неблагоприятни в началното и средното образование в сравнение с висшето образование, но факт беше, че онлайн преподаването и ученето се оказаха добри поради достъпността си от всяко място и момент и поради свежите и интересни дигитални решения и съдържание. В този план за действие ясно се посочва, че към вече направените препоръки и насоки трябва да се добавят още примери за добри практики, особено ако пандемията от COVID-19 се влоши. Преминавайки към законодателството по отношение на образованието, има само няколко статии и редове, които наблягат на онлайн обучението.

Един от тях е националният *Закон за възпитанието и образованието в началните и средните училища*, който посочва няколко неща в членове 42, 48 и 53. Член 42 обхваща темата за домашното обучение, в която се казва, че учениците с недостатъци и хронични заболявания могат да вземат окончателно изпити от дома/здравното заведение, както и провеждане на уроци във виртуална среда. Всички разходи трябва да бъдат поети от училището. В член 48 се посочва, че дистанционно обучение в училище е възможно със съгласието на учредителя и Министерството на науката и образованието. В член 53 е посочено, че начинът, по който се организират практическите занятия в доставчиците на ПОО, се предписва от министъра на науката и образованието, който следва да спазва разпоредбите на Правилника за организация и провеждане на учебните занятия в ПОО.

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

Законът за ПОО не споменава изрично **нито виртуално, нито онлайн обучение**. Той гласи, отново както в предишния закон, че всички начини за провеждане на занятия и изпити се предписват от министъра и че съдържанието на изпита се определя от Агенцията за професионално образование и обучение и образование на възрастни (АПООО).

В Закона за образованието на възрастни министърът предписва програмата за обучение на възрастни и в член 11 от този закон се посочва, че часовете могат да се провеждат онлайн с предварително положително професионално потвърждение от Агенцията за ПОО и ОО (АПОО). Когато институция, предоставяща образование за възрастни, желае да пренесе часовете в онлайн среда, тя трябва първо да получи разрешение от АПООО, след което може да бъде одобрена от Министерството на науката и образованието.

Друг важен документ, който регулира образованието в Република Хърватия, е *Националната учебна програма*. Част от него е Националната учебна програма за ПОО. По принцип националната учебна програма за ПОО предписва съдържанието на преподаването в часовете, а не използваните методи, но в частта, в която трябва да се разработят учебни модули (чрез съществуващ формуляр), доставчикът на ПОО може да запише в категорията „самостоятелни дейности на учениците“ тази част от резултатите от модула могат да бъдат получени чрез онлайн обучение. В същата част от разработването на модули за обучение доставчикът на ПОО може да напише, че за този модул трябва да бъдат изпълнени специфичните материални условия и среда за обучение. В тази категория може да се направи онлайн обучение като оптимален начин за провеждане на час.

Всичко гореспоменато е основният източник на законодателна рамка по темата за професионалното образование и обучение и възможностите за провеждане на онлайн класове, както теоретични, така и практически. Нито един от тях не разрешава изрично онлайн класове или практическо обучение, но също така не ограничава изрично онлайн класове или практическо обучение. Институциите и органите, отговорни за ПОО, имат способността да дават разрешение, при валидни обстоятелства, за използване на онлайн класове и методи на преподаване. CVET, в случай на обучение за възрастни в Хърватия, **може да се извършва в дистанционен режим** на обучение, **ако е дадено разрешение от Агенцията за професионално обучение и образование за възрастни и само за теоретичната част**.

- *Професията „Готвач“ в ЕКР и Националната квалификационна рамка*

По отношение на конкретната тема на квалификацията „Готвач“ няма нормативна или законодателна разпоредба, тъй като няма **специфична разпоредба** за други квалификации и професии. В Република Хърватия ЕКР е заменена с Хърватската квалификационна рамка ⁴¹(CROQF), която в повечето случаи прилича на ЕКР. CROQF има стандарт за квалификация за професията „Готвач“ на ниво 4.1 като тригодишна програма. Също така, „Техник-готвач“ се предлага като четиригодишна програма, която отстъпва място за вертикална проходимост. Това следва IVET, което също е налично в CVET. CVET също така дава възможност за по-нататъшно обучение за професията готвач в различни политехнически институции и също така след като изпълни изискванията, човек може да кандидатства за Програмата за магистърски изпит за професия - майстор готвач. Горизонталната проходимост е възможна в ППОО за всички ученици. Учениците, които се записват в тригодишната програма за

⁴¹<http://www.kvalifikacije.hr/en/about-croqf>

професия „Готвач“, могат да сменят професията си в същия сектор след първата година без санкции, като вариантите са сладкар и сервитьор. За четиригодишната програма „Техник-готвач“ хоризонтална проходимост има при преминаване към четиригодишна програма „Комерсиалист в туризма и хотелиерството“, която има диференцирана образователна програма само за четвъртата година.

За нови или преработени учебни програми в ПОО, както първоначални, така и продължаващи, първата стъпка е да получите положително експертно мнение от АСПОО. След това парламентът има обсъждане и гласуване. Ако бъдат приети, правителството заедно с отговорното министерство прилагат учебните програми чрез действащ правилник.

1.2. Опит в онлайн класове за квалификация „ Готвач“ .

- Бариери, идентифицирани по време на изследването

Секторът на професионалното образование и обучение беше поставен под прякото ръководство на АППОО, докато останалата част от средното образование и основното образование бяха под ръководството на Министерството на науката и образованието. Министерството на науката и образованието издаде План за действие за прилагане на дистанционното обучение, който се използва както като базов документ, така и като ръководство за учебните 2019/2020 и 2020/2021 години. Най-важната част описва **три различни категории класове** (А, В и С), които бяха въведени през 2019 г.

- Тип А – клас предимно на живо,
- Тип В – модел от смесен клас и
- Тип С – Клас предимно в режим от разстояние.

Документът включва **насоки за оценяване при дистанционно обучение**, предоставя информация за това как да се подходи към различни ученици в неравностойно положение при дистанционно обучение, как да се организира час и какъв тип оборудване е необходимо за дистанционно обучение. След плана за действие няколко документа, които придружаваха и предоставяха допълнителна информация. Изработено е ръководство за оценка на дистанционното обучение за учители и директори и препоръка за организиране на работен ден. Това бяха някои от проблемите, с които се сблъскаха учителите в ранните етапи на пандемията от COVID-19 и началото на дистанционното обучение.

След първоначалния период Министерството и съпътстващите агенции подпомогнаха учители и училища в създаването на няколко уеб страници, където бяха качени различни учебни материали. АСПОО създаде уеб страница за начално ПОО, където публикува презентации за различни класове, насоки и новини относно ситуацията с COVID и образованието. Всички директори бяха организирани от Министерството чрез различен портал, създаден от Националния институт по компютърни науки. Бяха публикувани различни документи на национално ниво за здравна безопасност, когато се провежда часът в училище.

На национално ниво в повечето случаи беше насърчавано все още да има класове на живо в училище и да се следват насоки как да се организират часовете на живо. За ПОО теоретичните части бяха направени с помощта на различни платформи (google classrooms или *Loomen*), но практическите занятия бяха организирани на живо в повечето случаи с единственото изключение на компютърните науки. Практическите занятия се провеждаха в по-малки групи в училищата и при работодателя, когато това

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

беше възможно. Теоретичните занятия бяха организирани с очакванията пандемията да има по-малко влияние, така че практическите занятия да се организират през юни и при възможност през лятото. Тази опция се използва често в сектора на хотелиерството и туризма, който включва професията „Готвач“.

2. Предложения за промени, позволяващи провеждането на виртуални курсове за обучение по професия „Готвач“

2.1. Идентификация на заинтересованите страни

Основни заинтересовани страни, които ще бъдат включени в процеса на внедряване на виртуални курсове за обучение по професия „Готвач“ ще бъдат Агенцията за професионално образование и обучение и образование на възрастни, Министерството на науката и образованието, правителството и парламента. Всеки от тях е включен в поне една стъпка от процедурата, която би довела до цялостно внедряване на виртуалното обучение в ППОО. За CVET, AVETAЕ отговаря за валидирането на всеки курс, но е ограничен от законодателството относно дистанционното обучение.

2.2. Стъпки, които трябва да бъдат предприети за официалното признаване на виртуалното практическо ПОО

За да се въведе промяна в действащото законодателство за ПОО (което се споменава в три закона: Закон за ПОО, Закон за образованието на възрастни и Закон за образованието), тя трябва първо да бъде предложена от подходящ орган. Това може да бъде или правителството, управляваща партия или институция. Ако предложението идва извън правителството, тогава експертен орган към съответното министерство ще даде експертно становище. В случай че правителството предлага промяната, то предварително се снабдява с експертно мнение. За ПОО експертното мнение се дава от АПОО. Ако становището е положително и Министерството на науката и образованието приеме предложението, следващата стъпка е провеждането на обществена консултация, която да даде възможност на широката общественост и други експерти да дадат мнение по въпроса. Вземайки предвид обратната връзка, Министерството отново оценява предложението. Ако все още е положително, то изпраща предложението на правителството, което го формулира законово. След това парламентът провежда обсъждане и започва гласуване, като мнозинството трябва да приеме предложението, за да бъде прието. Ако парламентът приеме предложението, правителството внася промени в съществуващите закони или създава нов. В повечето случаи е необходим придружаващ правилник за допълнително предоставяне на подробна информация. Правителството има ограничено време да напише правилника и да го включи в закона.

2.3. Предложения за промени

Както беше споменато в предходните глави, дистанционното обучение по принцип не е представено директно в документи и закони за образованието. Повечето от документите, които се отнасят до дистанционното обучение, са създадени по време на пандемията и са направени специално за този случай. След опита от периода на COVID вече бяха въведени някои промени в основния Закон за образованието. Чл. 48 от посочения закон позволява дистанционно обучение в отделните училища. Предложението трябва да бъде одобрено от основателя, в случай на Хърватия, окръг, държава или частен основател, и трябва да получи одобрение от Министерството. За ППОО член 53 гласи, че организацията на учебните занятия в професионалните училища и практическото обучение се предписва от министъра и се придружава от правилник. В правилника не се споменава никакъв вид дистанционно обучение, нито

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

има друг документ, който да предписва или предоставя информация по темата за дистанционното обучение в практическото обучение. Понастоящем по закон е възможно да има дистанционно обучение за теоретично обучение, но съществуващият правилник, който определя практическото обучение, не позволява дистанционно обучение поради член 2 и член 5, които гласят, че „Участникът в практическата част от учебната програма може да работи само под професионалното ръководство на учител в институцията или наставник при работодателя“ и „Практическата част от учебната програма се преподава в институцията и/или на място при работодателя, в друга институция, в образователни групи или индивидуално.“

За законно изпълнение и изпълнение на резултатите от проекта трябва да се направи промяна в правилника. Дори и с промените в правилника училището, което изпълнява резултатите от проекта, ще трябва да получи одобрение от министерството и техния основател. Правилникът трябва да пропусне или промени член 5, който посочва необходимостта от професионален учител или наставник да присъства на живо. Освен това закона трябва изрично да позволява дистанционно обучение, тъй като засега то може да се извършва само в институцията, а не у дома. Някои други членове в правилника също ще се нуждаят от допълнение относно средата, в която може да се провежда практическото занятие. Правилникът не прави разлика между различните програми и следователно не би било възможно да се включи професията „Готвач“ в него. Тъй като всяко предложение трябва да бъде одобрено от министерството, всяко предложение ще бъде разгледано индивидуално от министерството. Вторият вариант е да се създаде нов правилник специално за дистанционното обучение. В този случай процесът ще включва експертно мнение (АПООИ), предложение от министерството, обществено консултиране и гласуване в парламента. При сегашното състояние на законите и документите относно ПОО съществуващият правилник би предложил възможност за прилагане на дистанционно обучение.

В Закона за образованието на възрастни, който включва и професията „Готвач“, се посочва, че дистанционното обучение е достъпно като начин за провеждане на занятията. Предварително институцията, която желае да провежда дистанционно обучение, се нуждае от положително експертно становище от АПООО. Следователно този закон не се нуждае от промяна, за да бъдат резултатите от проекта налични за изпълнение.

2.4. Очертаване на пътеки за признаване на резултатите от практическото обучение в дистанционен режим

Проектът VET@HOME има за цел да предостави пълно образование на потребителите на резултатите от проекта. Предоставя информация за теоретичното обучение, както и задачи и възможности за прилагане на практическо обучение у дома. Резултатите от проекта се навигират лесно и предлаганите данни могат да се променят и коригират за бъдещи нужди. В ККРОК професията „Готвач“ е въведена поради необходимостта от осигуряване на стабилно и единно образование в сектора на хотелиерството и туризма, където също липсват образовани кадри. Стандартът за квалификация по професия „Готвач“ има 35 учебни резултата, които са задължителни и 9 незадължителни. В текущите резултати от проекта повечето от темите съответстват на резултатите от обучението, а останалите могат лесно да бъдат добавени в бъдеще, за да бъдат напълно съвместими с квалификацията „Готвач“. Проектът би дал възможност за бърза реакция на променящите се обстоятелства в обучението по професия „Готвач“, както и на сценарии, при които часовете на живо не биха били възможни. Настоящото създаване на учебна програма се определя от методологията за създаване на учебна програма, която структурира начините за получаване на

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

резултати от обучението. Насочван учебен процес, WBL и самостоятелни дейности на учениците. Резултатите от проекта позволяват и трите начина за получаване на резултати от обучението. Особено самостоятелните учебни дейности позволяват възможността за практическа работа от дома за обучаемите. Резултатите от проекта са съвместими с настоящата програма и учебен план и могат да бъдат коригирани в бъдеще, което е една от основните идеи за професията „Готвач“ в националните професионални и квалификационни стандарти.

3. План за действие за прилагане на промени в законодателството (учебни планове/програми) в ПОО и образованието за възрастни (ППОО).

Както бе споменато по-горе, има две възможности в процеса на промяна на законодателството. Единият е по-кратък и включва промяна в съществуващия правилник, който определя начина на организиране на практическите занятия. Тъй като процедурата включва само одобрението на министъра и неговата работна група, не е необходимо да се предоставя подробна структура на процедурата.

Другият вариант включва допълване на Закона за образованието и възпитанието и Закона за професионалното образование и обучение, което да доведе до нов правилник специално за прилагане на дистанционното обучение.

дейности	Отговорна институция	Очакван срок на изпълнение	Очаквани резултати
1. Предложение за промяна на Закона за ПОО	Всеки може да инициира предложение за промяна	До 6 месеца	Приема се/не се приема
2. Предложение за промяна на Закона за образованието и възпитанието	Всеки може да инициира предложение за промяна	До 6 месеца	Приема се/не се приема
3. Получаване на експертно мнение	АПООИ за Закона за ПОО и Закона за образованието и Агенция за възпитание и образование за Закона за образованието	1-2 месеца	Отговорните ведомства предоставят на министерството експертно становище по предложението за промяна на законите
4. Решение на МОН	Министерство на науката и образованието	1-2 месеца	Министерството продължава с предложението и го предоставя на правителството, което формулира промените

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

			и ги предлага в парламента
5. Гласуване в парламента	парламент	1-2 месеца	Парламентът взема решение с мнозинство по предложението
6. Промяна/допълнение на закона	Правителството и Министерството на науката и образованието	До 6 месеца	Промените влизат в сила в посочените закони.
7. Решение за нов правилник	Правителство	До 6 месеца	Предложение за нов правилник, направено от министъра
8. Включване на нов правилник в Закона за образованието	Министерство на науката и образованието	До 6 месеца	Нов правилник се допълва в Закона за образованието

4. Очаквано въздействие от въведените промени

Вариант 1 „Предложените реформи/промени са одобрени“

- Положително въздействие: дистанционното обучение е обхванато от законодателството, което означава, че е създадена рамка за това как да се прилага в началното ПОО. Училищата ще имат възможност да кандидатстват за дистанционно обучение за някои или всичките си програми.
- Потенциални рискове: Основният риск би бил в качеството на учебните занятия поради липсата на оборудване и финансиране. Ще зависи от всяко училище поотделно да подпомогне финансово учениците с необходимото оборудване. Освен това качеството може да бъде по-ниско, тъй като учителят не е в състояние да наблюдава работата на учениците, което допълнително затруднява учителя да предостави полезна обратна информация.
- Ефект върху административната тежест за физическите и юридическите лица: Всяко училище ще трябва да подаде заявка за провеждане на дистанционно обучение и Министерството ще трябва да разгледа заявката в какъв процес ще бъдат включени АПООО.

Вариант 2 „Предложените реформи/промени не получават подкрепа и не се одобряват“

- Отрицателно въздействие: Училищата няма да могат да провеждат практически занятия при дистанционно обучение.
- Корективни мерки: Министерството на науката и образованието все още има възможност да одобри теоретичната част на дистанционното обучение за ППОО. Също така, учебната програма включва самостоятелни дейности на учениците, които позволяват част от резултатите от проекта да се правят от дома. По този начин режимът на дистанционно обучение няма да има законодателна рамка, която да повлияе на качеството на обучението.

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.

- Възможни решения: Предоставете на заинтересованите страни подробна информация за резултатите от проекта и възможностите, които проектът предлага в екстремни ситуации и за ученици в неравностойно положение.

5. Потенциал за прилагане на подхода VET@HOME в страната

Проектът VET@HOME се бори с трудностите, пред които са изправени училищата и учениците в неравностойно положение (предимно които имат затруднения в мобилността). В контекста на Хърватия дистанционното обучение постигна пробив след пандемията от COVID.

Бяха създадени множество мерки и документи с основна цел да бъдат подпомогнати училищата, учителите и учениците при затрудненията, възникнали поради пандемията. Те пряко се отнасят до организацията и изпълнението на обучението, а също и до подкрепата на държавата, за да се гарантира, че технологичните нужди са посрещнати (достъп до интернет, *онлайн платформи*, планшети и др.). Въпреки че причината, поради която са направени тези действия, е отрицателна, положителният резултат е за допълнителни възможности за дистанционно обучение. В нормативната уредба дистанционното обучение беше включено като потенциален начин за провеждане на учебни занятия, но му липсва рамка и информация.

Засега само Министерството на науката и образованието отговаря за одобрението на заявка за дистанционно обучение и заявките нямат формалност и единство, тъй като всяко училище би направило заявка въз основа на собствено решение. Ето защо създаването на правилник би било стъпка към формализиране на дистанционното обучение, което ще бъде в съответствие с други документи, свързани с ПОО, като учебните програми и Закона за ПОО.

VI. Заключение

Европейският преход към дигитално образование и обучение се вижда във всички страни като поредица от национални реформи в ПОО и обучението за възрастни в цяла Европа в периода след пандемията. Това е доказателство, че подходът, предложен в проекта VET@HOME, е осъществим и навременен сега, когато политиките и отговорните органи са готови за промяна към модерно, гъвкаво и ориентирано към обучаемия образование и обучение.

В непрекъснати усилия за подкрепа на гъвкавите, приобщаващи възможности за учене, на 16 юни 2022 г. Съветът на Европейския съюз (ЕС) прие Препоръка **относно европейски подход към микрокредитите за учене през целия живот и пригодност за заетост** ⁴². Целта на препоръката е да подпомогне разработването, внедряването и признаването на микроидентификационни данни в институции, предприятия, сектори и граници. С това усилията за възстановяване от пандемията от COVID-19 бяха съчетани с нови възможности, предоставени на ниво ЕС, за качествено преподаване и учене, предоставяни по различни начини и условия.

Както се посочва в препоръката *„Имаше призиви системите за образование и обучение да станат **по-гъвкави** и да намерят решения за предоставяне на **по-ориентирано към обучаемия, достъпно и приобщаващо обучение** за по-широк кръг от профили. Неформалните доставчици на образование и обучение също отговарят на тази нужда, като предоставят нови и иновативни възможности за повишаване на уменията и преквалификация.“* (стр.3).

Ето защо, една от причините зад дизайна на учебната програма VET@HOME в модули (или малки курсове) беше разбирането, че отделните части на обучението VET@HOME могат да бъдат определени като единици, измерими чрез микрокредити. Тъй като микрокредитите са сравнително нов подход, обсъждан на европейско ниво, позволяващ сертифициране на учебни резултати от краткосрочни учебни преживявания (като кратък курс или обучение), те също така предлагат гъвкав, целенасочен начин да се помогне на хората да развият знанията, умения и компетенции, от които се нуждаят за тяхното лично и професионално развитие. Нещо повече, неформалното образование и обучение се признават и като ефективни инструменти за осъвременяване на квалификациите спрямо нуждите на пазара на труда.

И накрая, подходът и мерките, предложени в Пътната карта, могат да се прехвърлят в други контексти и държави (освен тези, представени в проекта VET@HOME) със съответните корекции и също могат да бъдат полезни за ПОО за другите професии в ESCO 343 и 51 категории (като художници, социални работници, придружители, фризьори, козметици, икономисти, водачи и др.).

⁴²<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9237-2022-INIT/en/pdf>

Проект Реф. № 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Пилотиране на виртуални практически обучения за професионално обучение по кулинарни изкуства - VET@HOME е съфинансирано от програма Еразъм+ на Европейския съюз.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в него.